

נטיעה של שפחה

[מנילה ה:]

♦ לקט תולדות חייו סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינזידט זצ"ל ♦

נטיעה של שפחות {ד}

וכל מצוה וחסד, מתוך נועם ואהבה מיוחדת כאדם המאוסר עלי אדמות.

פעם בדברו בפני תלמידיו בישיבת תולדות אהרן, הביע בפניהם רחשי לבו, באמרו, ראו זה פלא והפלא, הרי אין לך גן עדן מתיקות ונעימות בעולם הזה כמו הבחור והאברך שזוכה לעסוק בתורה ומתעמק ומתייגע בה וחוזר על לימודיו ומשתעשע בהם שוב ושוב וכן בתפלה בכוונה בהתלהבות, הלא אדם כזה הוא חי כל היום בתענוגים ומתיקות ומיידית ויש לו גן עדן ממש על האי עלמא, ועל ה"גן עדן" הזה הקב"ה עוד משלם לו ב"גן עדן" בעלמא דאתי.

ומאידך, הבחור שלא זכה לעסוק בתורה ועולה ויורד במדריגות הבנין והולך מהכא להתם ומחפש במה להעביר את היום, בבוקר יאמר מי יתן ערב, הלא אין לך גיהנם ועגמ"נ ועצבות גדול מזה, כי יש לו נעבאך את הגיהנם עלי אדמות כל יום וכל רגע, ועל הגיהנם הזה עוד מקבלים גיהנם בעולם הבא...

להתעמק ולהחשיב בעיקר העבודה המוטלת עכשיו עלינו

סיפר הג"ר חיים אורי פריינד שליט"א, כי יהודי א' ניגש פעם אל ר' נטע לביל ערב יום כיפורים, ושפך את דאגת לבו לפניו, איך מכינים עצמינו לקראת יום הגדול והקדוש הקרב ובא, יום אדיר באדירים, יום אחד ומיוחד בשנה.

ענה לו ר' נטע ואמר, וכי על זה אתה דואג ומחשב עתה איך להכין ולקיים עבודת היום הזה כראוי, הלא יש דבר אחר שהוא הרבה יותר קרוב ונחוץ וחשוב לחשוב ע"ז ולהכין עצמנו לקראתו עכשיו.

מי זה האיש הקדוש הזה

מספר הרה"ג ר' יצחק שבדרון שליט"א, נסעתי פ"א יחד עם הגה"צ ר' נטע, עם עוד אנשים, אל הגה"ק המקובל רבי מאיר אבוחצירא זצוק"ל, היה זה בחג הסוכות והגענו אליו בישבו בסוכתו, וקיבל אותנו בחביבות, אותי ואת רעי, ומיד כשנתתי לו ידי שאל אותי ואמר לי כי אני נכד מגאון וקדוש, ועניתי שאכן כן הדבר, שאני נכדו של הגה"ק המהרש"ם זצוק"ל, לאחר מכן כשניגש אליו ר' נטע, תיכף בראותו אותו קפץ ממקומו ושאל בפליאה והתפעלות, מי זה האיש הקדוש הזה, ונתן לו ידו, וכך עמדו כמה דקות והסתכלו זה על זה, מבלי לדבר, אח"כ ביקש הרה"ק בבא מאיר זצוק"ל מכל הנוכחים לצאת, וישב ביחידות עם ר' נטע כמחצית השעה.

לחיות עם מסירות נפש

ר' נטע היה תמיד שח אודות הענין "לחיות" עם מסירות נפש, וזה היה תמצית חייו, וסיפר אחיו הגה"ח ר' יוסל ז"ל מה שאמר ר' נטע אודות העקידה, שהקשה למה נקרא הנסיון בעיקר ע"ש אברהם ולא ע"ש יצחק שהוא הרי נעקד ע"ג המזבח והסכים לישחט, ותירץ, כי יצחק אילו היה נשחט היה מת פעם אחת על קידוש השם, ותו לא, משא"כ אברהם אבינו אילו היה בנו נשחט הוא היה מומשיך לחיות כל ימיו בלי בנו יחידו אהובו, וזהו גודל המסירות נפש לחיות כל הזמן על קידוש השם.

גן עדן עבור גן עדן

אחד מסימניו המובהקים של ר' נטע, היה החיות השמחה והתענוג התמידי שראו עליו בכל עניני העבודה בתורה תפלה

גליון זה יוצא לאור עולם לזכרון עולם ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלמה קרויס ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ד' ניסן ה'תשנ"ט

הרה"ח ר' שואל אלכסנדר ביסטריצקי ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ו' אב ה'תש"ס

ת . נ . צ . ב . ה .

השי"ת ולכבוד התורה, החל לחשוב וכי מה כוונת תוכן מלים אלו, ובפרט מה השייכות ל"שמחת תורה", הלא שמחים היום מן התורה, ורקד אז ליד הגה"ח ר' חיים ברים ולחש לו לר' חיים, הבה נשיר ניגון זה על המלים "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", ור' חיים שהיה מטיב נגן התלהב והחל לשיר כן בקול וכל הציבור הצטרפו לשירה החדשה שנוצרה מתוך "אהבת תורה", מאלו המרגישים באמת שהיא טובה מאלפי זהב וכסף, ובמשך הזמן נתפרסם ונתפשט הניגון הזה עם מלים אלו בכל העולם כולו...

גודל הצער והבכי על האי שופרא רבלי בארעא

לא ניתן לתאר גודל היגון והצער של כל גדולי וחכמי ירושלים כל קרובי המשפחה, כל חסידי באיאן בפטירתו, שהרגישו שבפטירתו נעקר אילן רב ענפים שהשפיע מתורתו חכמתו ויראתו על כל א' וא' ולגודל האהבה העצומה שאהבוהו לא מצאו נוחם ומרגוע לגודל השבר.

מחותנו הגה"ח ר' פישל רבינוביץ זצ"ל בשמענו על פטירתו לא יכל להתאפק ופרץ בבכי מר (על אף שלא היה רגיל עד אז כמעט לבכות...).

הגה"ח ר' חיים ברים עלה פעם להספיד את ר' נטע אחרי פטירתו, אולם תיכף כשהתחיל לדבר, פרץ בבכי ולא יכול להמשיך וירד מן הבימה...

והלה שומע ואינו מבין, וכי מה יותר נחוץ וחשוב מהכנה ליום הכפורים, אולי כוונתו שמשיח מגיע היום...

ור' נטע ממשיך ואומר... **הלא עוד רגע קט עומדים אנו להתכונן ולהתייצב לעבוד את השי"ת במצוה דאורייתא של קריאת שמע של ערבית ותפלת ערבית**, שהם מצוות גדולות ונפלאות ועבודה עצומה, והם העומדות עתה לקראתנו סמוך ונראה ממש, וכי עכשיו צריך לדאוג ולחשוב איך יעבור עלינו היום כיפור, עכשיו עלינו לראות שהק"ש והתפלה של עתה יהיה כראוי...

טוב לי תורת פיך

מספר בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א ששמע פעם מאביו בדרך אגב, וכן היה מספר הגאון ר' חיים ברים, כי ר' נטע הוא זה בעל השיר הידוע בעולם "טוב לי תורת פיך".

וכה סיפר, כי מלפנים שרו ניגון זה על המלים גייטס אריין נחמה'לאך אין אידישע נשמה'לאך וגם בעת ההקפות בקלויז בבתי הורשטיין ביום שמחת תורה שרו ניגון זה בתוך שאר הניגונים.

ר' נטע בעת ששרו ניגון זה, כמה וכמה פעמים, באמצע הריקודים וההתלהבות בשמחתה של תורה, אשר כדרכו היה גם זה בכונה ובחיות כשמכניס כל הלב והמוח בעבודת הנגינה וריקודים לכבוד

נטיעה של שבת

להיות מניעה, כי אדרבה ס'איז א' שטאלץ, א מאדעליון, וסיפר לו כי הגה"ק ר' יוסף חיים זוננפלד הקפיד תמיד על לבושו שיהא ללא רבב על בגדו כמאחז"ל, פעם מצא אותו א' עם רבב ושאלו על כך, במלא הדרך ארץ ובהכנעה, ויען הגרי"ח ואמר, אני נזהר מ"כתם" שהוא בבחי' רבב על בגדו, אבל זה אינו רבב, אדרבה ה"ז כמו מאדעליון, כי שבת היום ומפני קדושת השבת לא ניקה את הלכלוך, ע"כ אינו בגדר רבב.

וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים - יותר מיוהכ"פ

על כל צעד ושעל הרגישו וראו עליו הגליקליכקייט והשמחה שהיום "שבת", ובפרט בשב"ק אחרי קבלת שבת, בכל מלה ותנועה ראו ושמעו עוד איזה קוועטש ועוד איזה דערהער אין "שבת", וכל מי שדיבר עמו נסחף ונדבק בעל כרחו ברגש קודש זה.

פעם בחזרו לבילי שב"ק מתפלת ערבית רואה הוא אדם א' אחרי שיוצא מזכרון משה ופניו נפולות ודוק של עצבות נסוכה עליו, (עקב היותו בחור מבוגר מאוד ולא מצא עדיין זיווג) ר' נטע אינו יכול להתאפק וברגש חיבה ואהבה ניגש אליו, ואומר לו, הלא שבת היום, שבת הוא הלא היום היותר קדוש מכל השנה, יותר מיום הכפורים, כי כך הרי אמרנו זה עתה בתפלת ערבית, וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, נמצא יום זה קדוש יותר מיוהכ"פ, א"כ הלא בהכרח עלינו לשמוח מאוד ולהרגיש מאושרים...

הסוכריה על השטריימל - כבוד שבת

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ פעם נזרקה בטעות סוכריה על השטריימל שלו ונדבקה אל השערות, ומחמת חשש של קריעת שערות כמובן לא חשב להורידה, והלך עם הסוכריה כשהיא דבוקה על השטריימל והעיר לו מאן דהו, אולי כדאי לכל הפחות לסובב השטריימל באופן שהסוכריה תהיה בצד האחורי שלא יהא משונה כ"כ, ענה ר' נטע ואמר, אדרבה ואדרבה, הלא זהו כבודה וחביבותה של "השבת", שמחמת חשש איסור אנו לא מורידים הסוכריה... ומה לנו להתבייש בזה...

ומספר הרה"ג ר' נפתלי שמרלר שליט"א שכששאלוהו על כך, והסביר גודל זכיותו ואושרו על שזוכה לקיים ההלכה ולילך עם הסוכריה על השטריימל, פשוט התחיל לרקוד מרוב שמחה והתרגשות וכמה פעמים שנזדמנו לידו ענינים כאלה היה פשוט רוקד מרוב שמחה...

איך יתכן בגר מלוכלך שהוא לכבוד שבת

כמה פעמים כשלא' הילדים נתלכלך בגד והתבייש לילך עם זה כשאנו יכול לנקותו. היה אומר בחביבות ובנעימות, אדרבה, צריך להתגאות עם זה, שזה מלוכלך ואעפ"כ אין מנקים אותו, כי זה כמו מאדעליון.

ופעם כשלא' הילדים היה בגד חדש שלבשו אז לראשונה, והתלכלך קצת והתבייש לצאת עם זה, אמר והסביר שזה לא צריך

כשסברתי ש"אסור" היה לי עוד "מתנה"

מספר הרה"ח ר' פייביש גטר הי"ו פעם היה שאלה מסויימת בהלכות שבת שר' נטע נטה לאיסור, והגה"ח ר' שלמה שרייבר נקט להיתר, והגה"ח ר' בן ציון רחמן הסתפק בזה, וכך עמדו ג' אריות אלו ופלפלו בחכמה ובתבונה וירדו לעומק ההלכה והסברא, עד שבסופו של הויכוח הסכימו כולם כי הגה"ח ר' שלמה שרייבר צודק בדבריו ודבר זה מותר להדיא.

אכן א' הנוכחים שם הבחין על ר' נטע במדה מסויימת חוסר שביעות רצון על כך, והתפלא ותמה הלה על כך, וכי רבי נטע הוא מן האנשים המצטערים כשמונצחים אותם בהלכה הלא הוא ידוע במדת האמת שהוא נר לרגליו ושפלותו והכנעתו המוחלטת אל האמת ולא נאה ולא יאה לו להצטער כלל וכלל כאשר מנצחים אותו...

החליט הלה לגשש ולבדוק אצל ר' נטע מה היה תחושת ההחמצה וההפסד שראו עליו אחרי שהסכימו על צדקת פסקו של ר' שלמה, וניגש אל ר' נטע ושאלו על כך, והסביר לו ר' נטע את הרהורי לבו, באמרו, הנה הלא השבת קודש היא מתנה טובה נתונה לנו מאת הבוית"ש, ומתנה זו הרי כוללת מאות אלפי פרטים, כל האיסורים וההלכות של שב"ק כולם נכללים בגדר מתנה זו, וכל איסור והלכה היא מתנה טובה מיוחדת וחשובה בפני עצמה.

והנה בנושא שאלה זו שדנו עכשיו, עד היום סברתי שהפסק הוא לאיסור, ממילא היה לי "עוד" מתנה, נאך א שטיקל מתנה, אכן עכשיו אחר שהתברר שהדבר מותר בהחלט, הרי נתברר לי שחלק זה איננה מן המתנה, נמצא נחסר לי איזה חלק מן המתנה שחשבת שיש לי שחז"ל מעידים ע"ז שהיא "מתנה טובה", וכי לא ארגיש תחושת הפסד והחמצה על כך...

תחליט אם אתה רוצה מתנה טובה יותר גדולה או לא...

מעשה באדם אחד שהיה נוהג בדבר מסויים בשב"ק והעיר לו חבריו שאין זה מותר בשבת, הלה התווכח עם חבריו, והחליט לברר את הענין לאשורו, וכך עשה ועיין וחקר ובירר את הנושא לעומקו ולרוחבו עד שיצא לו שיש בזה סתירה בין ב' מקומות במשנה ברורה וכמה וכמה דיעות בפוסקים.

אחרי בירור הדברים הציע לו מאן דהו לפנות אל ר' נטע הידוע בבקיאותו העצומה ועיונו הנפלא בכל שאלה וספק בהלכות שבת.

כשהציע השאלה בפני ר' נטע, תיכף על אתר אמר לו ב' המקומות שבמ"ב הן בזה והסתירה ביניהם ודעת שאר הפוסקים, כל מה שבירר הלה במשך זמן רב שמע עכשיו ברגע אחד, כשבסופו של דבר נשאר עדיין הספק למעשה מה עושים.

ככלות לדבר המשיך הלה ושאל לר' נטע, היות וזה רק דרבנן ובספק דרבנן הלא ספיקא לקולא אולי יש מקום להקל ולמשיך לנהוג כפי שנהג עד עכשיו.

בראותו שחפצו של הלה מאוד שיוכל להקל, פנה אליו בנועם שיחתו ומבאר בטוב טעם ודעת, הנה ה"שבת קודש" הוא "מתנה טובה" כדאיתא בגמרא שאמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה.

והנה, מתנה זו מתנה גדולה וחשובה היא עד מאוד, ויש בה מאות ואלפים חלקים במתנה זו, כל איסור מלאכה דאורייתא ודרבנן, הכל הוא חלק מהמתנה, כל גזירה ותקנה של חז"ל וכן כל דבר שאסרו הפוסקים הוא גם חלק מן "המתנה".

ובכן, בבוא אליך שאלה כזו, שיש מקום להקל בה כדברי המקילין או להחמיר כדברי המחמירין, **אזי הברירה בפניך להחליט אם אתה חפץ ומעוניין "במתנה יותר גדולה"** הכוללת גם פרט זה כדברי המחמירין, או שאתה מעדיף "מתנה יותר קטנה" שאינה כוללת פרט זה, ולהקל בזה.

כמובן שאחרי שמיעת דברי טעם כאלו המתיישבים על הלב ומחממים אותה, נתעורר בו החשק והרצון לנהוג כדעת המחמירים ולזכות ל"מתנה יותר גדולה".

והיו אלה דברים היוצאים מן הלב, כי אכן ר' נטע היה בזה נאה דורש ונאה מקיים, והיה שש ושמוח ומתענג על כל איסור ומניעת מלאכה שאירע לו בשב"ק, כי הרגיש עוד "מתנה" ועוד "מתנה" וכל ספק ומחלוקת היה נוטה להחמיר, לא רק "מיראה" אלא בעיקר "מאהבה" מאהבת מתנת השבת.

איך ניגשים לדון שאלה בהלכות שבת...

וכסדר היה דורש כן, כשבאו לדון על שאלה מסויימת בהלכות שבת, שע"פ רוב דעת בעלי בתים נוטה לרצות ולחפון שיצא הדבר ל"היתר" אז היה ר' נטע מקדים ומבאר את ה"סוד" הנ"ל, שכל אימת שבאים לברר על שאלה מסויימת בהל' שבת צריך לזכור שמדובר כאן במתנה טובה הכוללת אלפי פרטים והשאלה שאנו דנים עתה, היא בעצם בירור ובדיקה האם ה"מתנה" כוללת גם את הפרט הלזה ונמצא יש לנו מתנה יותר גדולה, או שפרט זה לא נכלל בתוך המתנה...

כמובן, שבזה הכניס ועורר בלב השומעים שיהיה להם רצון ועכ"פ הנאה כשיצא הפסק לאיסור, שבזה יש לנו מתנה גדולה יותר, ולפחות לא יהיו מצטערים אם יצא הפסק לאיסור.

אם תמצוי לומר, הרי זה העונג שבת האמיתי, שכל איסור וכל מניעת עשיה בשב"ק גורמת לו תענוג סיפוק והנאה מגדלות המתנה... ועצם ההרגשה שכל איסור וכל מניעה הוא לא גזירה ואיסור, אלא ריוח הנאה ומתנה טובה... הלא זה ממש עונג שבת למהדרין מן המהדרין...

עדיין לא ברור שיש לנו הזכיה שיהיה דבר זה אסור...

כן מספר א' מהת"ח בבאיאן, כשדן פעם עם ר' נטע אודות הלכה אחת, ופתחו ספרים ועיינו כדרכה של תורה וכשנדמה להלה שכנראה אסור, התבטא הלה ואמר "שוין, איז טאר מען נישט" [כאומר, נו, אשלים עם המצב שנוצר כעת שנתברר שאכן "אסור"] אכן ר' נטע תיכף הגיב ואמר **במתק לשונו "ניין! ס'איז נאך נישט קלאר אז מיר האבין די "זכיה" אז ס'זאל זיין אסור"** [לא, עדיין לא ברור שיש לנו הזכיה שיהיה גם זה אסור].

מקדש השבת - כל פרט ופרט מן השבת

כיוצא בזה היה מעשה פעם בליל שב"ק בקלויז דבתי בורנשטיין כאשר אחר תפילת ערבית דנו אודות שאלה בהלכות שבת, כדרכם

כשיש מחלוקת בהלכות שבת הרי זה ספיקא דאורייתא

ידוע הפולמוס שנתעורר אז בימי אודות העצמות של הטשולנט שאף לאחר שהתבשל מבושל כ"צ אבל העצמות עדיין אינם מבושלים כ"צ ויש חשש איסור מבשל כשמחזירים בשב"ק על הפלטה או האש, והגרש"ז אויערבאך אסר זאת אז, ובחורים מישיבת רוז'ין שלחו השאלה להגר"מ פיינשטיין שהתיר זאת.

כשבאו אל ר' נטע ונפפו בהיתר של הגר"מ פיינשטיין, דאם כן הרי אפשר להתיר כשגדול הדור מתיר, ענה ר' נטע בפקחותו "אז רבי שלמה זלמן שפארט זאך מיט רבי משה פיינשטיין איז דאס א ספיקא דאורייתא", דבנוגע אלינו, כשב' גדולי הדור מתווכחים ביניהם הרי לדידן הוי זה ספיקא דאורייתא...

[**שאלה** זו נתעוררה אז ע"י בחורי ישיבת באיאן ששלחו שאלה זו אל הגר"מ פיינשטיין והגרש"ז אויערבאך וכמובא בספריהם, אכן כשבאו וסיפרו לר' נטע על השאלה [שכידוע שבלתי אפשרי היה להפתיע אותו עם שאלה חדשה באו"ח וי"ד הנוגעת למעשה, ובפרט בהלכות שבת, כי מרוב יראתו ועמקותו, כל שאלה והמצאה שיתכן לשאול בהלכה למעשה כבר עלה על דעתו מזמן וכבר דן ע"ז עם כמה וכמה תלמידי חכמים - כן העיד עליו הגה"ח ר' סנדר פריינד זצ"ל] סיפר כי לפני כשלושים שנה עלה על דעתו שאלה זו ושאל להגה"ח ר' בנימין רבינוביץ זצ"ל שהורה לו להתיר, וכן דן ע"ז עם הגה"ח ר' אברהם הערש כהן שגם נטה להתיר, ע"כ לא עשה רעש אודות זה, אבל החמיר לעצמו לא להחזיר או לפתוח ולכסות כשיש עצמות].

מאז שנתפרסם השאלה כנ"ל נהג והחמיר בביתו שלא יהיה עצמות בהטשולנט (או שפירקו זאת מע"ש או שהכניסו ללא עצמות) (ואם כן היה עצמות, הקפיד שלא להחזיר הקדירה בשבת).

[**אגב** בהתבטאו פעם אודות פסקיו של הגרש"ז אויערבאך אמר "א ענין וואס ער האט זיך אריינגעלייגט איז דאס גיווען ביזן סוף, לעומקו לארכו ולרחבו (כדוגמת שבת שביעית, מעשרות, חשמל).

א' ממקורביו מספר שאמר לו פעם, אצלי מאז שמניחים את הטשולנט על האש, שוב אין מזיזים אותו ואין נוגעים בו כלל בשום אופן, הרבה היו שואלים אותו על דיני הזזת הקדירה והוצאת החמין ממנה וחזרתה בשבת, אך הוא אמר להם שנוהג לא לנגוע בזה כלל למרות שכבר נתבשל כל צרכו מערב שבת.

חומרות על חשבוננו ולא על חשבון מעשה חסד

מספר הרה"צ מקאלשין שליט"א, הלכתי עמו בליל שב"ק אחרי הזיץ, בהגיענו ליד ביהכ"נ אחזה פגש אדם מסכן א' שלא היה שפוי בדעתו, וברוב רעבונו פנה אל ר' נטע וסיפר כי לא קידש עדיין ורוצה לאכול, ר' נטע הסכים מיד להביא לו חלה ודגים, אולם הלה לא מסתפק ורוצה גם ווארימס, קצת טשולנט חם, ור' נטע מברר שוב אצלו אם זה נחוץ לו והוא מבקש ותובע זאת להדיא, ללא ספיקות.

ר' נטע שנהג לא לטלטל בשב"ק, לא הסתכל על חומרותיו ופנה לביתו להביא לו, הצעתי עצמי שאני אטלטל זאת בעבורו ולא יצטרך הוא להקל ולטלטל, אמנם הוא אינו מסכים, כי בכה"ג שיש בזה צורך לאדם אחר אין מסתכלים על חומרות, ואף שהקפיד מאוד לא להוציא טשולנט מן הקדירה כשעומדת ע"ג האש, ולא לגעת

כל ליל שב"ק, ודנו אז בשאלה מסויימת והסתפקו אם צריך להחמיר או להקל.

עמד שם אחד שלא היה זה כ"כ לרוחו, שמחפשים שאלות וספיקות ובפרט שלא נוגע למעשה עכשיו וכאילו מבקשים למצוא איסורים, והתבטא בקצת זלזול וחוסר הבנה, כאומר מה זה כ"כ משנה עכשיו ולמה מחפשים איסורים וחומרות...

ענהו ר' נטע כדרכו במתק לשון ובנעימות, הנה גם אם שאלה זו אינה נוגעת כ"כ למעשה עכשיו, עכ"ז זה נוגע גם עכשיו לענין מעשה...

כי הנה עומדים אנו בעוד זמן מה לקיים מצות קידוש השבת בדברים, וחומות אנו בא"י "מקדש השבת", שבה אנו מברכים ומודים לה' "שמקדש השבת", וכשנתבונן במשמעות המילים מקדש השבת, ה"ז בעצם כולל את כל ההלכות והמצוות שיש בשבת, שכל אלו השי"ת "מקדש", ואנו מברכים ע"ז, ממילא כשיש שאלה על פרט מסויים כדוגמת ענין זה שדנו זה עכשיו על כך, הרי השאלה היא אם פרט זה ג"כ נכלל ב"מקדש השבת", או שזה לא נכלל, ואף אם זה לא נוגע עכשיו למעשה, עכ"פ נוגע לנו אם לברך מקדש השבת גם על פרט זה או לא...

גודל הזהירות מאיסורי שבת

ידוע אמרתו שרגיל על לשונו תמיד, כי בהלכות שבת על האדם לדעת מקודם כי לפני שלומדים ויודעים ההלכה לאשורה, אזי ב"שבת" הכל אסור בעצם לעשות, שיתכן שיש בזה איסור ועבירה ואינו יודע, כי הלא חשש וספק של איסור מספיק לנו לברוח ולימנע מלעשות, ורק אחרי שלומדים ויודעים בבירור ש"מותר" אזי מותר. **ועד"ז** אמר תמיד בכל ההלכות, כי אין צריך ראייה על מה ש"אסור", להיפך צריך ראייה על מה שמותר, וכ"ז שלא יודעים ברור שמותר ה"ז אסור.

ואכן, בהלכות איסורי שבת חשש על כל ספק ושיטה עד מאוד.

דקדוקים וחשישות בהלכות שבת

פעם כשהגיע ל"שלום זכר" הניח את המעיל על מקום מסויים, אח"כ ביצאו ורצה ללכת לביתו, רואה הוא כי עוד הרבה אנשים שהגיעו אחריו הניחו גם הם את המעיל שלהם ע"ג המעיל שלו, ונתקבצה ערימה שלימה של מעילים ע"ג.

המתין ר' נטע זמן ניכר עד שיצאו כל המגיעים אחריו ולקחו איש איש את מעילו, ואז לקח את מעילו, מחשש בורר [הגם כי במשנ"ב מבואר שמותר ואין בזה חשש בורר, אכן הוא החמיר לעצמו מחמת שראה איזה דקדוק בלשון השו"ע הרב, או שחשש לשיטה אחרת...].

פעם בהגיעו לשלום זכר היה על הריצפה כמין שק במקום שטיח והיה רטוב, והקפיד ר' נטע שלא לדרוך ע"ז ודיגל וקפץ מעליה. [הגם כי מפורש בפוסקים להתיר עכ"ז חשש והחמיר מחמת איזה שיטה].

ואף שלא החמיר כ"כ באופן כללי אכן בהלכות שבת פסח ונטילת ידיים החמיר מאוד, וכדא"י מהבעש"ט על הלכות שבת (ראה צוואת הריב"ש פרק י"ב סעיף ח') וכן איתא מהרה"ק ר"פ מקוריים על הלכות פסח וכמו שנהגו חסידים תמיד.

מלוה מלכה מיד בצאת השבת

במוצ"ש ההיא - כשסיימנו של"ס - כבר היה ג"כ מאוחר, וזירזו את העולם למאוד בכדי לחזור לירושלים, והנה שואל אותי רבי נטע: מה עם מלוה מלכה, אמרתי לו, הלא הכל כבר ארוז ואין ביכולת לאכול כאן, נאכל בירושלים, אך רבי נטע בשלו: **הלא איתא דעדיף להקדים מלוה מלכה ככל האפשר**, ושמוא בכל זאת אפשר עדיין לאכול מל"מ, "לשוא ניסיתי להסביר לו כמ"פ כי כבר מאוחר וכבר מוכנים לנסוע, עד שמצאתי בולקע וקופסת סרדינים ובירה, נכנסנו אצל מערת רבי אלעזר, וישבנו על ספסלי האבן שהיו שם, רבי נטע ואני ורבי נטע היה בשמחה עצומה, שנתה לחיים, וממש קרן מאושר שזכה לאכול מלוה מלכה מוקדם. ועוד זכה לברך ברהמ"ז עם מזומן, ועוד אצל רבי אלעזר ברבי שמעון, כ"כ צהל ושש - משל הרווחה מליון דולר...

השיחה בשב"ק "לחיות" על קידוש השם

בערגה ובכיסופין נזכרים התלמידים דאז באותה נסיעה של שבת מירון כשנסע עם חיי עולם, איך בשבת בצורה ישוב עם הבחורים ותיאר בפרוטרוט העובדא **באותו איש שגילו להבעש"ט מן השמים** שיהיה שכינו בגן עדן, שאכל הרבה כדי שכאשר יישחט על קידוש שמו יתברך יקח הענין זמן רב עד שיצליחו לחתוך צווארו ולהוריד ראשו מעליו... והרחיב במתק לשונו בדבר מעלת "לחיות" על קידוש השם. לא רק "למות" על קידוש השם אלא לחיות כן, ושזה צריך להיות כל שאיפת החיים וכל החיים עצמם. לחיות במסירות נפש להשי"ת.

עדיין צרוב המחזה הנהדר בלבבות הצורבים שהשתתפו באותו מעמד, בחותם בל ימחה, שיחתו של רבי נטע, איך שהוא מבהיר ומרחיב במתיקות וברגשי קודש ענין זה.

באותה נסיעה, במוצ"ש כאשר הציבור כבר נזדרז לארוז החבילות ולהתארגן באוטובוס, ראוהו את רבי נטע זמן רב, כחצי שעה או יותר, שהלך תוך המערה בדביקות עצומה הלך וחזור, ועד שפלט באמצע לעצמו ממעמקי נהמות לבבו: **ווי קען מען אוועק גיין פון דא?**

מאור השבת

כמה השתוקק ודיבר אודות מאור השבת שיהיה על צד היותר טוב והגון. בחוששו לדעת החזו"א שלא ליהנות מאור החשמל של חברת החשמל על אי זהירותם בהלכות שבת ועל חילול השם שבדבר ופעל רבות למען יתקינו בביהכ"נ דחסידי באיאן לפחות לוקסן, בהסתמכו על פסקו של הגרי"צ דושינסקי שאם יש בבית גם אור כשר אזי אין איסור להשתמש באור גם אם החשמל מוסיף אורה כיון שיש כבר אור כשר מספיק להשתמשות.

אף נהג בליל שב"ק לפקוד את בתי הכנסיות שידע שיש בהם תאורה כשירה שם ישב ולמד כאוות נפשו, ומנע עצמו מלהשתמש כלל במקומות שהשתמשו בחשמל...

מספרים כי פעם כשנפל החשמל בליל שבת ונהיה חושך בביהכ"נ, וא' מהמתפללים פלט מלה מפיו באמרו ס' גיווארן טונקל, **הגיב ר' נטע, ס' איז גיווארן טונקל? ס' איז גיווארן ליכטיג!** דלהיפך, עד עתה כשדלק אור לא כשר ה"ז חושך בעינים, עכשיו כשנחשך אור הלא כשר, הרי נהיה "אור".

כלל בקדירה בשבת ואחרי שהורידוהו מן האש שוב לא החזירוהו... וכנ"ל, עכ"ז כיון שהוא חומרא שהרי כבר נתבשל לפני השבת, לא הקפיד ע"ז בהאי שעתא והלך והביא לו הדגים והחלה עם החמין.

שבת מירון תשמ"א עם ישיבת חיי עולם

סיפר הרה"ג ר' מיכל רבינוביץ, באלול תשמ"א נסעו ישיבה קטנה דחיי עולם לשבת מירון, ובהיות ועסקתי שם ביישיבה, ביקשתי את רבי נטע שיצטרף עמנו על שבת [כל פעם היו מצרפים גם אישים חשובים]. ובתחלה אמר שצריך זאך איבער רעדן בבית וגם בגלל **מצב בריאותו הרופף** [היה זה כחודשיים שלש קודם פטירתו]. אך לבסוף נענה לנו, ונסע יחד עם חתנו כדי שישמור עליו ואף הביא עמו מאכלי בשר מן הבית, שכידוע לא אכל מאכלי בשר של אחרים.

במשך כל יום השישי לא אכל מאומה, על אף שחילקו במשך הנסיעה מיני מאפה ושתייה, ונסיתי להגיש לו, עכ"ז לא טעם כלל. כן בהגיענו מירונה והכינו "טועמיה" עבור העולם, אך הוא לא טעם ועל אף חולשתו. ורק לפנות ערב לפני מנחה כאשר גבר עליו הרעב ביותר, וניכר היה כי הוא אינו רחוק מגדר של "אחזו בולמוס". ביקש ממני שאביא לו קצת מזונות.

כשסיימו את הזיץ בליל שבת כבר היה מאוחר מאוד, והלכנו לישון, הייתי עמו אז בחדר אחד, מיטתי ליד מיטתו, הכנתי א"ע לשינה והנה רבי נטע יושב על מיטתו עם השטריימל הקפטן והגארטל, כולו מהורהר במחשבותיו הטהורות, אמרתי לו עוד מעט קט וכבר צריכים לקום, אבל הוא נשאר כך, עד שנרדמתי קצת, ואח"כ נתעוררתי ושוב נרדמתי כמה פעמים וכל אותו זמן ישב רבי נטע על מיטתו, לבסוף נרדמתי לשעתיים-שלש, **כשנתעוררתי** היה עוד לפנות בוקר, **מצאתי את מיטתו של רבי נטע - ריקה.**

מאחר ואני זה ששכנעתי להצטרף לנסיעה, הרגשתי את עצמי אחראי על בריאותו, ונחרדתי היכן רבי נטע, נטלתי ידי ויצאתי תיכף לחוץ. והנה **מצאתי מכתובב כך עם השטריימל והקפטן כמו בלילה**, כששאלתי מה קרה, אמר לי כי **ברצונו ללכת למקוה ואינו יודע ומכיר את הדרך** [היה מומחה עצום להצטנע מעיני הבריות לבד ידעו מגדלותו].

הלכתי עמו למקוה, היה זה דרך ארוכה, כי החדר שלנו היה בראש הכפר ליד הצינן, והמקוה בסוף הכפר, **במשך הדרך הוכרח כמ"פ להתיישב על אבנים לרוב תשישותו, אבל מקוה בשבת לפני התפלה לא אבה בשום פנים לוותר.**

אחר המקוה עלינו אל הצינן, אמר ברכות ולמד והכין עצמו לתפילה. והנה לתפילות שחרית ניגש אחד שהיה נוהג קצת רעביסטיזם והאריך מאוד בהתפלה. כך שמהודו עד ברכו לקח כשעתיים ויותר, העולם כשראו לפני ברוך שאמר את המצב לקחו ספרים, ולמדו בינתיים, אחרים למדו פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום, אך רבי נטע היה שקוע בתפלתו בהתלהבות כל זמן התפלה.

בין הקהל העלו טענות קשות על החזן, על זה שהאריך כ"כ על חשבון הציבור, אך רבי נטע ניגש אלי תיכף אחר התפלה ואמר לי: וואו נעמט מען אזא חזן אלע שבת אין ירושלים, הלא היה זה מעין עוה"ב... אוואו נעמט מען אזא חזן אלע וואך אין ירושלים... אז ראיתי איך שגבה מחשבותיו ממחשבותינו.

איך בישול אחר בישול

בדברו אודות גודל הזהירות בהל' שבת ועל הזהירות במה שעושים בפני הילדים שלא יטעו ללמוד ממעשינו שום דבר שאינו נכון, כשלא נזהרים היטב, היה **מספר בכאב וצער נורא על אותו אדם** שנהג להכניס מים קרים מן הברז לתוך הטשולנט, שלא ישרף, וכששאלוהו על כך הרי זה מלאכת בישול ענה ואמר, כי כן נהגו בביתם וכן נהג אביו להכניס מים לתוך החמין כל שבת, והוא נוהג כאביו, וברוב בורותו הוסיף והסביר, כי לא רק שזוכר שאביו נהג כן, אלא הוא אף יודע טעמו ונימוקו, כי הלא קי"ל דאין בישול אחר בישול, והטשולנט הלא כבר נתבשל וכשמכניסים לתוכו מים בשב"ק אינו חוזר ומתבשל.

ברוב בורותו לא הבין הלה כי אף שהטשולנט כבר נתבשל אבל המים הרי מתבשלים ולא השכיל לראות ולהבין במעשה אביו כי רק מים חמים הכניס לתוך הטשולנט ולא ח"ו מים קרים.

ומכאן הקריאה יוצאת לכל אב ואם, שעושים דברים בפני הילדים שאפשר לטעות ולהבין מזה ח"ו כאילו מותר לעשות דבר האסור, שצריך להורותם ולהסביר להם בדיוק היטב מה אסור ומה מותר ולמה ומדוע, שלא ילמדו מדרכינו להיכשל ח"ו בדבר איסור...

למה החמיר שלא לאכול הטשולנט

פעם בהיותו נוכח בהתוועדות מסויימת, שהמארגנים לא מינו שם משגיח להשגיח שהכל יהיה למהדרין, ומחוסר שימת לב לא תפסו שא' מן המתעסקים במטבח טעה ולא ידע ההלכה, והניח הטשולנט שכבר התבשלה מע"ש והאש כבתה בליל שב"ק וכבר היה קר והחזירוהו על האש של המרק, (או שלא היה מונח על האש בכניסת השבת).

ותהום כל הקהילה על מעשה המכשול ובאו ושאלו לר' נטע מה לעשות אודות אכילת הטשולנט, והורה להימנע מלאכול ואפילו הטשולנט הזה במוצאי שבת, אף שמצד הדין בשכח והחזיר בשוגג אפשר להקל לאחרים כמבואר בס' רנ"ג, והיה לפלא בעיני התלמידי חכמים שם, ודנו בדבר ואמרו כי אולי בגלל שחשש שלא יהא הדבר קל בעיני הרבים, שמצוי ביניהם צעירים ופשוטי עם, שיכולים להקל בזה יותר מחוסר ידיעה, ע"כ סבר להחמיר בפרט שהיה שם עוד טשולנט, כך שיחדרו הדברים ללבם בחומר המעשה וישימו מעתה אל לבם יותר שלא ליכשל, ויזהרו מעתה למנות משגיח בכל התוועדות והתאספות של רבים, כפי שאכן נתעוררו שם לתקן אלהבא לא לעשות שום התוועדות בלי משגיח, [ואולי חשש גם על העצמות או שאר דברים שלפעמים אינם מבושלים כ"צ בקדירות גדולות שמכניס לקהל גדול].

ספק פיקוח נפש ער היכן...

פעם בשבת ראש השנה או יו"כ פ קרה והמאורר (ווינטולטור) נפל חלק ממנו (כמדומה הרשת נפל) באופן שהיה נדמה כי סכנה בדבר, ונבהלו המתפללים ואחד מהם לא עצר בעצמו ויעש מעשה וכיבה תיכף את הווינטולטור, שאר המתפללים טענו עליו כי אסור היה לו לעשותו, ורטנו עליו על מעשהו, ורבי נטע היה היחיד וואס האט זאך אנגענומען פאר עם, במוצאו צד זכות ואמר כך: אילו לא כיבהו היו כאלה שהיו נבהלים, און אז ביי די מענער וואלט איינער געגעבן א קוויטש, וואלט מען ביי די וייער זאך מורא'דיג דערשראקן והיו

כן מסופר כי פעם בליל שב"ק באמצע הזיץ נכבה האור ואח"כ הודלק ע"י חברת החשמל, ר' נטע קם אז ויצא מן המקום, כששאלו על כך למה יצא, אמר הלא נהיה חושך, ס'איז גיווארן טונקל... (כיון שהודלק ע"י אנשים לא שומרי שבת רח"ל בשבת...).

בענין לצעוק שבת

אומרים בשמו, שלא צעק על זה שנוסע באוטו ברחוב, כי חשש שמא ע"י שיעקו שבת יעצור הלה מגודל הפחד והבהלה ונמצא שגרמו לו לעשות מלאכה נוספת בשבת ח"ו אבל כשאחד נכנס עכשיו לאוטו והולך ליסוע אזי צעק בכאב לב שבת.

עוד אומרים בשמו, שאמר, שכשרואים אחד נכנס ח"ו למכונית בשבת והולך ליסוע רח"ל, אזי יש לצעוק עליו ואף הוא צועק מרוב צער, כי הרי הוא הולך להפיל עצמו מן הגג, ער ווארפט זיך אראפ פון א דאך, שהולך לחלל שבת רח"ל ומי לא צועק כשרואה אחד שהולך להפיל עצמו מהגג... אבל אחרי שנמצא כבר באוטו ונוסע רח"ל, אז הוא כבר אחרי שהפיל עצמו מן הגג, שכבר חילל שבת, ואין כבר כ"כ על מה לצעוק...

גם במחאות על שב"ק צריך לזהר

וידוע כמה כאב והצטער על אלו הטפשים שכשבים למחות על חילול שבת נכשלים רח"ל בזריקת אבנים וידוע מאמרו שאמר, [ואף אדמו"ר מתולדות אהרן צוצק"ל אמרו בשמו בשיחה לבחוריו נגד זריקת האבנים] וכך אמר:

כשרואים אחד שהולך לזרוק אבנים בשב"ק, הרי מצד הדין מותר להיכנס למכונית להדליק המנוע ולרדוף אחרי הזורק, כדי לעצור אותו שלא יזרוק, כי זריקת אבן הלא היא סכנת נפשות, ויש לו דין רודף. ואף בשב"ק צריך לחלל שבת כדי למנוע מלסכן את הזולת...

עוד אמר פעם, כי כשזורקים אבן עושים כאן ב' פעמים עבירה של סכנת נפשות, האחד האבן הנזרקת שבכוחה לסכן חיים ח', השנית, היא האבן שתזרק בתגובה ע"י אלו שזרקו עליהם האבן, שגם היא סכנת חיים.

פעם באו הילדים וסיפרו לו כי מבית שכן אחד שומעים מוזיקה רח"ל בעצם יום השב"ק.

ניגש ר' נטע ודפק בפתח הדלת ובענימה ומתיקות מיוחדת פנה אליהם ואמר, **יהודים, שבת היום!** ואז בליל מוצש"ק הגיע אליו השכן והתנצל ואמר זו מעולם לא חילל שבת רק שהיו אצלו אורחים בשבת זו והם הדליקו המוזיקה, אכן מאז והלאה לא קרה עוד כדבר הזה.

למה לא רצה לענות לשואל אודות הטשולנט אם מותר לאוכלו...

יהודי א' הגיע פעם אליו לשאול ולברר מה עליו לעשות עם הטשולנט, היות שנכשל רח"ל והכניס מים מהברז אל תוך הטשולנט בשב"ק, ועבר על מלאכת בישול בשוגג, האם מותר לו לאכול את הטשולנט [ור' נטע ענה לו שאינו יכול להשיב ע"ז...].

כשהלך הלה, התפרץ ר' נטע בכאב ותמיהה עצומה, וכי ניתן להבין דבר כזה, יהודי נכשל רח"ל בשוגג במלאכה וחייב חטאת, ומה שמעניין אותו הוא האם מותר לאכול הטשולנט... [וע"כ לא רצה לענות תשובה ע"ז, כי לבו סער בקרבו ולא היה מסוגל לענות לאדם הזה, וחשש אולי יצעק עליו ויגער בו... ע"כ נמנע מלהשיב...]

עם חסידים או לומדים

פעם כשלמדו בכלל יו"ד סימן קצה ועסקו בענין "סעודות מרעים" ושאל אברך אחד איך יש לנהוג כשיושבים ב"שלוש סעודות" בביתו של השווער.

הגיב ר' נטע ע"ז בשאלה ותמיהה, אינני מבין איך מגיע "אברך" בסעודה שלישית אצל השווער, ממה נפשך, או יושבים עם חסידים יחד ושרים זמירות שירות ותשבחות לבורא עולם כמנהג חסידים, או - אנדערע סארט מענטשן - יושבים בזכרון משה ועוסקים בתורה...

שבת איז ליכטיג

היה פעם בשלום זכר בליל שב"ק שנכבה לפתע האור והיה חושך גדול וכל הקהל התפזרו לחפש זה חיפש בנו וזה חיפש את המעיל והגרטל וכדו' והיה בלגן גדול.

באמצע הבלגן היה פליטת פה מכמה מן הנוכחים על ה"חושך" החזק השורה כעת במקום, ר' נטע שבווער ושמוח כל כולו מן ה"שבת" כיום "חתונתנו" וכיום שמחת לבו ואינו מסוגל לשמוע ש"היום" יש "חושך", ענה תיכף ואמר בפליאה, **היינט איז טונקל? היינט איז ליכטיג!!** וכי ניתן לומר על שב"ק שזה "חושך", **הלא יום שבת הוא כולו אורה, היום מאיר ומבהיק בזיוו עד מאוד...**

"סידורו של שבת" - א פשוטער שבת גיי ר' נטע

ל"כמה שעות" לביהכ"נ דחסידי בעלזא, שם ישב ולמד הרבה פעמים עם הדיין הגה"ח ר' אליהו ווינר שליט"א בהתמדה והתעמקות, כששוכחים מכל העולם בשעות אלו.

אחד מן החברים ביקש פעם את א' מבניו לשאלו כמה מבילות טובל במקוה, והשיב שטובל ג' מבילות ע"פ רוב, וכשיש הרבה אנשים טובל רק פעם א' ותו לא. [כי סבר שמעיקרי זהירות הטהרה במקוה הוא הזריות ללא שום שהיות].

ובכלל המקוה היתה בוריות בלי שום שהיות, כל הרחיצה לכבוד שב"ק לקח זמן מועט ממש, בשנים קודמות לא השתמש בכלל בבורית ובסבון, כמו הרבה חסידים וותיקים (שהעידו על עצמם והראו על דם, שבשר זה לא ראה ולא נגע בסבון מעולם) וגם אח"כ כשהילדים הביאו חתיכה של זיף, החזיק זאת בידו כעשר עשרים שניות והעבירו פעם פעמיים על הגוף ויצא ידי חובתו בזה...

עבודה חדשה של הכנה לשב"ק

מספר א' ממקורביו, מלפנים נהוג היה למכור ה"חלב" ע"י כד גדול שממנו יצק המוכר אל כלי של הקונה, לאחר מכן היו מוכרים חלב בבקבוקים מוכנים, אחר כך כשהתחילו למכור חלב בשקיות כנהוג היום,

וחלילה לא להעיר משינתם את בני הבית, אף לא לקטנים.

התכונה לקראת ביאת ה"אורח" הגדול...

בערב שב"ק, כבר הרגישו באוירת הבית אוירה נעימה מתוקה של הכנה לביאת "אורח" גדול, כפי שהשריש והכנים בבני הבית, וספר עמהם את השעות, כמה שעות יש לביאת האורח הגדול, כל ההכנות לשבת נעשים מתוך שמחה והרגשת אושר - אשרינו שזכינו לעבוד ולהכין עצמנו לכבוד "שבת", בכל מיני אמצעים ואופנים איך להשריש ולחבב דבר זה אצל הילדים...

הלימוד בערב שב"ק

הרבה שנים נהג ללמוד יחד עם הגאונים הגה"ח ר' אליהו ווינר שליט"א והגאון ר' נח היילר שליט"א, בביהכ"נ בעלזא בזכרון משה בערב שב"ק כמה וכמה שעות לפנה"צ שם עסקו וליבנו יחד עניני הלכה באו"ח ויו"ד ושימוש בהוראה למעשה.

מקוה בערב שב"ק והלימוד אחריה

בשעות הצהרית כבר הלך לטבול לכבוד שב"ק במקוה, ובדרך חזרה מן המקוה עלה

בורחים תיכף בבהלה מן העזרת נשים, וכשהיו יורדים בריצה כזו מקומה גבוהה כזו היתה יכולה אחת מהן לכה"פ לבוא לידי סכנה אמיתית, ובכך שכיבה את הווינטולטור מנע ספק סכנה אמיתית, אח"כ כשחזר רבי נטע לביתו סיפר כל הנ"ל, כדרכו, ואמר: כולם היו נגדו, "איך האב זאך אנגענומען פאר עס" וכו"ל.

במקום פיקוח נפש

גיסו - הרה"ח ר' דוב זלצמן - הגיע אליו פעם בשבת עם שאלה בהיות והילד שלו לקה בחום גבוה ויש לו ספק על דלקת קרום המוח, שזה ממש פיקו"נ, ויאמר לו רבי נטע: אצל החזו"א הגיע פעם אחד עם שאלה כזאת בשבת, ויקח החזו"א בידיו הק' כסף ונתן לו באמרו: מה שאני נותן לך כסף, אין זה מחמת שאין לך כסף, רק כדי שתראה בבידור כי זה פיקו"נ וצריך לחלל השבת ותיכף תיקח מונית, וסיים רבי נטע: באמת גם אני הייתי צריך לעשות כן כעת, אם אינך מביטיח לי שאתה לוקח מונית תיכף, אעשה כן ואביא לך מעות... ונסע תיכף לבית החולים, (כמדומה שהגיע עם התינוק אליו, ומשם נסע תיכף להבית חולים, ראה חכמתו ויראתו שעכ"ז פחד מליקח מעות אם אינו מוכרח והלה יקיים דבריו ללא זה?...).

מה לחתן בבית חמיו בסעודה שלישית, או יושבים

הכנה לשב"ק לימוד הלכות שבת

מספר א' מלומדי ישיבת מאה שערים, כי ביום חמישי לפנה"צ נהג ללמוד בקביעות הלכות שבת שו"ע הרב, הן מחמת שצריך לדעת ההלכות של שבת, הלא שבת קריבה ובאה, כמו שחוזרים על הלכות יו"ט לפני יו"ט, וגם מחמת הכנה לשב"ק ראה בזה עבודת הכנה גדולה ונכונה.

קניית הנרות לליל שב"ק לכל הלילה

כבר ביום חמישי בצהרית בחזרו מיישיבת תולדות אהרן, פונה באמצע הדרך אל החנות מכולת וקונה קופסא של צווייער ליכט, של שני נרות גדולות שדולקים כ-13 שעות, וזה היה מדליק בעש"ק במטבח הקטן שבביתו כדי שיוכל ללמוד לאור נרות אלו עד לפנות בוקר, שכן בידוע נהוג היה במשך הרבה שנים ללמוד כל ליל שב"ק, [וידע כבר באיזה ביהכ"נ יש נרות ובאיזה יש לוקס, ולמד כאן כמה שעות וכאן כמה שעות, כי הרי השתדל כפי יכולתו שלא להשתמש בחשמל בשב"ק, וכשגמר הסיבובים בבתי הכנסיות ובתי מדרשות], היה לומד בביתו במטבח לאור ב' הנרות אלו, מיט א' גרויסע גמרא, בהקפידו מאוד שלא להפריע לאף א'

באותו שבוע שהתחילו למכור זאת, פגש אותו ר' נטע בערב שבת ואמר לי "בשמחה עצומה", היינט האב איך שוין א נייעם "הכיניו", [מהיום יש לי עוד עבודת הכנה חדשה לשב"ק], היינו פתיחת השקיות חלב לכבוד שבת קודש.

בישול המים והקאזוע לפני שבת והכנת הפתילות

אחד מן עבודות ההכנה שלו היה להכין המים החמים לכבוד שב"ק וחימום דוקא על ה"פרימוס", למען יהיה בטוח שנתבשלו כל צרכם והעלו רתיחות, כי חשש מאוד שאם המים לא העלו אבעבועות אפילו אם היו רותחים לפני שבת, אזי עדיין כשמוציאים המים בשב"ק וממעימים את המים יתכן שיוסיפו להתבשל ויגיעו לכדי כל צרכו, שזה חשש דאורייתא ע"כ לא סמך על אף אחד בזה והקפיד להכניס בעצמו.

גם את הקאזוע (והתה) הקפיד לבשל על גבי האש מלפני שבת קודש שיהיו מבושלים כל צרכם.

גם בעת הכינו את הפתילות לנירות שב"ק, [שאגב היה גם מומחה להכנים ביופי ובהידור], השקיע בזה זמן ומאמץ שיהיו יפים ומוצלחים למען ידלקו בהידור ובשלימות, ומתוך שמחה וחרדה של מצוה.

הכנה מתוך שמחה וזיזות ונעימות

אמנם אצל ר' נטע אין כזה דבר להתעסק "סתם" בדבר מסוים בלי פרישקייט וגישמאקייט, ובעת היותו עסוק בהכנות לשב"ק, היה שר ומפזם לעצמו ניגונים מניגונים שונים, בשמחה ובנעימות, או חרוזים בשפת האידיש, כשמשתף ומדגיש לילדים מה הוא שר, איזה חרוז של אהבת ה' אהבת תורה ויראת שמים, אמונה בה' ואמונת צדיקים, כך השרה בבית אוריה של הכנה מתוך שמחה נעימות וכיסופין לכבוד שב"ק, תקופה ארוכה אחרי שחזר מנסיעתו לאדמו"ר מבאיאן צוק"ל היה חוזר על השיר "אין איסט בראדווי ברענט א פייער קיינער קען דאס נישט פארלעשן" (כמסופר בקונטרס מס' 4).

תפלת מנחה וקבלת שבת

לתפלה הגיע כמובן מוקדם מאוד,

כשהוא מתחיל באמירת הודו לה', זמן ניכר לפני התחלת התפלה ע"י החזן, וגיעי אש נזרקין מפיו באמירת הודו בהתלהבות עצומה ובעת שמו"ע של מנחה עומד כאבן שאין לו הופכים כולו דבוק, במזמורי קבלת שבת שוב מתלהב ופניו מתאדמים מרוב הקאך והברען, וכן בתפלת ערבית, ק"ש וברכותיה בהתלהבות והתרגשות, והשמו"ע של ערבית שוב בדביקות ללא תנועות, וגומר תפלת ערבית תמיד אחרי שכבר גמרו הקהל, נכנס ראשון ויוצא אחרון, וניכר על פניו התענוג והנועם של התפלה והשבת קודש כאחד.

מספרים בחורי באיאן דאן, בערגה ובגענועין, כי מחזה מיוחד וחביב היה לראותו עת הוא יורד מרח' פרי חדש ופוסע לתוך רחבת בתי הורנשטיין, כשרואים עליו שהוא כבר שקוע בתפלה, עוד בעת הליכתו ניכר היה עליו שהוא כבר בתוך "התפלה".

העבודה אחרי "התפלה" אמירת א גוט שבת ועסק התורה אחריה

אחרי תפלת ערבית בירך כמובן את הקהל במאור פנים בגוט שבת (ועם כל אחד ואחד מוצא שפתו וענינו איך ובמה לקרבו לשמחו או לדבר עמו בהלכה באגדה בדרוש ובחסידות, ואפילו בשיחת חולין הצריכה לימוד, לכל א' כפי מה שהוא) ותמידים כסדרם היה ניגוש לר' אליעזר רבינובין או ר' אליעזר אליה, ומתפתח שיחה על א' מענייני ההלכה שנתעורר במושך השבוע, וליכנו הדבר יחד, ולא אחת היו אח"כ ר' נטע ור' אליעזר מספרים בבית בשולחן השבת על החידושים בהלכה שנתחדשו להם, ולפעמים אף שינו מנהגם עקב כך, (ולדוגמא א' הענינים שנדונו ביניהם בליל שב"ק ושינו מנהגם מאן, היה בענין לברך ברכת מזונות עם שהכל, שהחליטו אז אחרי דו"ד ארוך שעדיף לעשות מקודם שהכל ולסלק בינתיים המזונות, ואח"כ להחזיר המזונות ולעשות מזונות, כי אילו מברכים מזונות, הרי הרבה סוגי מזונות הם לפי א' הדיעות פת גמור, ואף שמחמת ספק ברכות להקל עושים מזונות עכ"ז הרי לפי הסוברים שזה פת ה"ז פוטר את ה"שהכל", וע"כ עדיף לברך שהכל מקודם ולסלק המזונות וכו"ל).

כן היה שח הרבה עם הג"ר סנדר פריינד בלילות שב"ק, ואף הגיע אליו לביתו בלילות שבת לפני הסעודה כששחים יחד

בתורה וחסידות.

הכנה לקידוש

אח"כ היה נשאר בקלויז (בצערותו) לעסוק בתורה וחסידות, והרבה שנים היה עולה אליו אחרי גמר התפלה ברחמיסטריווקא הגה"ק מוהרי"מ מרחמיסטריווקא שהיה אז אברך ומיווד מאוד עם ר' נטע, ועסקו יחד בעניני תורה וחסידות כמחצית השעה או שעה.

גם בהגיעו הביתה למד הרבה פעמים עוד קצת כ"הכנה" ל"קידוש".

הרבה פעמים שר ניגון התעוררות מיוחד, שהרגישו שמכין ומעורר עצמו לקידוש, כגון "קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך", [ור' עקיבא יוסף שלזינגר סיפר שפ"א שמע אותו שר זמן רב ממש, לפני או אחרי קידוש, אין גאס ברענט א פייער קיינער קען דאס נישט פארלעשן...]. וגללה כבר מלעמוד בחוץ ולשמוע כי כ"כ הרבה זמן שר והתלהב בזה, ואף א' לא היה שם, לא היו לו אז ילדים גדולים בבית...]

ומספרים בנותיו תחי', שבשני ניגונים שהיה מנגן בבית הרבה התלהב מאוד בעת הניגון וזלגו עיניו לפעמים דמעות הרבה, אחד היה לפני קידוש כשהיה מנגן לעצמו קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, והיה מפזם זאת בערגה ובמתיקות מיוחדת ונפלאה, והשני היה, כשהיה מזמר לפעמים הניגון צמאה נפשי לבעל האבן עזרא - לפעמים לפני השינה וכדו'... כשכל כולו מלא כיסופין וצמאון נפשו לאלקים, ומעיניו זולגים דמעות לרוב, וכל מי ששמעו בעת ניגונו, הכיר והרגיש כי הוא האדם המאושר ביותר עלי אדמות.

הדחת הדסים

ומספר בנו הגה"ח ר' אביש, כי כשגר בשכונת בית ישראל היה קונה כל שבוע הדסים להריח בהם בליל שב"ק לפני קידוש כנהוג בקרב רבים מן הצדיקים ומבני ירושלים ע"פ דברי האריז"ל (כי היה שם רוכל בשם יוחנן שהתדפק על הדלתות והביאם עד לתוך הבית), אח"כ כשגר בזכרון משה לא היה לו ע"פ רוב, אבל אם נודמן לו להריח הדסים בליל שב"ק שמח מאוד, על שזכה לקיים עוד ענין ומנהג קדוש של האריז"ל, והמובא בחזו"ל.

סעודות שב"ק

סיפר גיסו הרה"ח ר' שמואל זלצמן, זכיתי לישב סעודות שבת עם גיס ר' נטע בהיותו סמוך על שולחן חותנו, אבי מורי הרה"ח ר' דוד זעליג, הרבה למדנו ממנו, א' מהדברים הגדולים ביותר שראיתי אצלו, עד כמה שהיה ירא וחרד על קלה כבחמורה בדקדוקים וחומרות אמנם בישבו על שולחן חותנו וחמותו סמך עליהם לגמרי, ולא שאל ולא העיר כלום, כל צדקותיו היה על חשבון עצמו לא על חשבון אחרים...

האהבה והידידות שראינו בין החותן להחתן היה נפלא, כשאחד מעריץ ומכבד ומוקיר את השני עד מאוד, אחד מהדברים הנפלאים שראיתי בליל שב"ק, כל שבת בתוך הסעודה או לאחר הסעודה היו רוקדים יחד השוער והאיידים בשמחה עצומה מתוך אהבת וחביבות השבת קודש, ושרו "על זאת שיבחו אהובים" יחד במתיקות ואהבה נפלאה.

חיבב מאוד הניגון קה אכסוף ושרו בדביקות בעת הסעודה, [לימים כשא' מהבנים ביקש לו שהיות ובבא"א לא שרים זאת, שלא ישיר את זה בסעודה, הסכים לו (כנראה כדרכו להעריך את מה שהלה לפי הבנתו מחשיב כחסידות אף שהוא סבר שזה שמות וטעות לחשוב שזה חסידות, אבל לבחור צעיר כשביקש בקשה זאת וסובר שזה חסידות, קיבלו ולא שר אז קה אכסוף בסעודה) ולאחר הסעודה התיישב לעצמו וניגן את ה"אכסוף" בדביקות לבדו].

כששמע פעם את הרה"ח ר' משה שוימר חסיד וז"נ מומר קה אכסוף בנוסח וז"נ, התבטא אח"כ ואמר עכשיו שמעתי "פירוש חדש" בהזמר קה אכסוף, "הניגון הוא הרי פשט".

שבת שיינט, ס'איז ליכטיג

כל שאלה וספק שנתעורר בהלכות שבת וכל דבר שנקלע לידם שיש בו איסור, איזה חביבות ונעימות נטע בלב הבנים כשדנו ודיברו על זה, עד שממש היה נראה כאילו ה"אבא" פשוט נהנה מכל דבר ש"אסור". הרי כל מירחא שמורחים בעבור שלא לעבור איסור יש בה מתיקות נפלאה. כל מניעה מלאכול או לעשות דבר מסויים גורם תחושת אושר ונכבדות. כי הלא סיבת מניעתנו ויגיעתנו הוא בשביל שאנו עבדים

לאלקי עולם, היש לך חשיבות גדולה מזו, איזה כבוד והנאה עלינו לחוש בעת כזאת. הכל היה מתוק ונעים עד מאוד.

לא פעם קרה שהלוקם נכבה בבית בליל שב"ק ונהיה חושך, אמנם תגובתו המיידית של ר' נטע במתק לשונו: אה! שבת שיינט, ס'איז ליכטיג.

שבת אחים בליל שב"ק

כמובן, שלא איש כר' נטע יותר על "הזיין", ה"שבת אחים" בליל שב"ק אשר רבוה"ק כ"כ דיברו ע"ז, ע"כ היה מגיע כל שבוע ל"זיין", והספיק עוד הרבה פעמים ללמוד לפני הזיין עד שהקהל הגיע, וע"פ רוב למד בביהכ"נ ספינקא, הממוקמת בין ביתו לקלויז ואח"כ הגיע לזיין שם למדו אור החיים הק' והיו מזמרין ניגוני שב"ק, ואמרו ווערמער כדרכם של חסידים. [ע"פ רוב ישוב ב"זיין" עד כשעה או שעה ומחצה ואח"כ חזר לתלמודו].

ההשתתפות בשלום זכר'ס

נחוג היה בקרב אנ"ש, כאשר א' מאנ"ש ערך שמחת שלום זכר בליל שב"ק וכדו', (שבע ברכות) אזי אחרי ה"שבת אחים" הלכו קהל המשתתפים ב"זיין" ביחד להשתתף בשמחת חבירים לברכו בברכת מזל טוב לשמחו ולשמחו בשמחתו. ולומר יחד נגוני שבת ושמחה, ובני ירושלים מספרים עד היכן היתה חביבות יתירה למשתתפי השלום זכר'ס שזכו להיות נוכחים בשעה זו שה"באיאנער חבורה" הגיעו, ושרים ישמחו ומשמחים את בעל השמחה, כשכמובן ר' נטע משתתף עמם וכדרכו נומפים מפיו הגיגים ופנינים משמחים ומעוררים את הלב, והופעתו לבר, ברחילו ורחימו לבא להשתתף בשמחת ידיד וחבר, עוררה רגשות מיוחדים.

[בענין זה להשתתף בשמחתם של חברים וידידים ואנ"ש וקרובי משפחה יש לציין מה ששמעו מפיו ומפי חסידים כי לא ראו בזה ענין של ביטול זמן או ביטול תורה ח"ו, אדרבה, ראו בזה עבודה גדולה וחשובה מאד, ונפלא היה לראות כי דוקא אלו שזמנם יקר להם מאוד מצאו זמן לדבר זה, וכידוע הנה"ח רבי שלמה שרייבר זצ"ל שהיה מופלא בגודל התמדתו וניצול כל דקה מן היום, וראה לנכון להשתתף בכל שמחה

של א' מאנ"ש, ובמקום שהיה צורך השתתף אף יותר מן הרגיל ואף עזר ודיבר ועשה מה שצריך לפי הצורך, ופעם שאלו את הנה"ח רבי נטע ציינוירט זצ"ל שישב בחתונה של א' ממשפחתו, וכי אין לכם מה לעשות עכשיו, שאתם יושבים כמה שעות על החתונה, הניב ואמר ר"נ, וכי אני לא עושה כלום עכשיו, הרי אני יושב ומשתתף ב"שמחה", כלומר שעצם ההשתתפות עבודה רבה ונשגבה ראו בה.

ופעם כששאלו את ר' נטע כשראהו הולך אחה"צ עם הבגדי שבת לחופת א' מבני אחותו, ותמהו עליו הלא אתה שכיר ועובד ביישיבת תו"א והולך כבר לפני החופה... ענה ואמר, כי כשנכנס כאן לעבוד התנה מקודם כי ביום שיש שמחה במשפחה הוא לא מושכר כלל ליום הזה.

[נ.ב. אודות זה יש לציין מה שנהג הוא וכן נהגו רבים מן החסידים שלא היו עושים חשבונות האם פלוני השתתף בשמחתו, או אם הוא אמור להשתתף בשמחה שאני עתיד לעשות, אלא השתתפו והגיעו בלי חשבונות, כי כן הוא הנכון והרצוי בעיני ה'.

ומסופר כי פ"א בליל שב"ק כשרצה הגר"ש שרייבר ללכת אחרי הזיין לשלום זכר, עם עוד משתתפים, נענה א' ואמר שלשמחה של פלוני א"צ ללכת כי הלה אינו מגיע כמעט אצל שום שמחה, ע"כ א"צ להגיע אליו. א"ל הגר"ש בנועם לשונו, בא ונחשב למה אין לנו לילך, הלא פשוט שאין כוונתך לענין נקמה ועונש ח"ו לפלוני, שזה הרי אסור, אלא כנראה כונתך ללמוד לקח לפלוני שיראה שלא מגיעים אצלו וממילא יתחיל להגיע לאחרים מעתה, אולם היות ואני מכיר אותו, ואצלו לא תופס ד"ו מקום נכבד כ"כ ואפילו אם לא יגיעו אצלו הוא לא יתאמץ בגלל זה ללכת לאחרים, א"כ אין לנו שום סיבה לא להגיע, והלך יחד עם החברים להשתתף בשלום זכר...].

הלימוד בליל שב"ק

אחרי הזיין לא היה דרכו לסור מיד לביתו, כי אם היה יושב (בצעירותו כשגר בשכונת בית ישראל) בביהכ"נ בבתי נייטין ולמד שם במשך הלילה.

סיפר הרה"ח ר' אברהם הורביץ שבצעירותו של ר' נטע היה לו שיעור עמו בליל שב"ק יחד עם הרה"ח ר' משה לב,

שיעור קבוע בטור בית יוסף, אחרי השיעור היו ניגשים אל ה"חאדקע" של ר' נטע שבבית ישראל שם אכלו קוגל לכבוד שב"ק.

ובבוקר שב"ק בדרכו לביהכ"נ בבתי הורנשטיין היה סר לשמיבלאך מאה שערים לשמוע ברכת התורה מאחד שיוציא אותו, (העדיף לשמוע שם ברכה"ת כנראה ששם לא מכירים אותו כ"כ, משא"כ בביהכ"נ בהורנשטיין שהכירוהו, או שחבל היה על חלק הדרך עד להורנשטיין שיוכל להרהר בד"ת) ובשנים שגר בשכונת זכרון משה הלך לביהכ"נ וזכרון משה לשמוע ברכת התורה.

השטריימל על הרצפה

סיפר הרה"ח ר' מיכל ששמוע מגיסו הרה"ח ר' יהושע איזון שנהג אחרי המיש בתולדות אהרן לעלות לביהכ"נ בבתי גייטין שם עבר על הסדרה שמו"ת ופגש שם ע"פ רוב גם את ר' נטע שלמד שם אחר שחזר מהזין בבאיאן.

פעם אחת, כשהגיע ר' יהושע מצא שטריימל זרוק ליד פתח ביהכ"נ על הרצפה, והתפלא מאוד על המחזה, עד שנכנס וראה את ר' נטע, שכנראה למד בעמידה עקב עייפותו הרבה (כי בכל לילה ישן רק שעות מועטות) ועב"ז עייפותו הכריעה אותו ונפל ונרדם כך באופן שהשטריימל נזרק למרחוק והגמ' פתוחה על הסמנדר. והוא שוכב מחצה ע"ג קרקע ומחצה ע"ג הספסל... (המעשה היה בערך בשנות תש"ך).

תפלת שחרית שב"ק

אם בשב"ק בלילה בוער היה כאש בתפלה, על אחת כמה וכמה בתפלות שחרית של שבת, מגיע היה לקלוז הרבה לפני התחלת התפלה ומתחיל להתפלל לאטו במתינות ובמתיקות בהתרגשות ובכונה טהורה, בהתלהבות עצומה.

בשנות אברכותו התפלל מתחלה בביהכ"נ קרלין והרגיש חביבות ונעימות מיוחדת בנוסח התפלה דשם, כשכל הביהכ"נ בוער כ"אש" מגודל ההתלהבות והקולות וברקים, עד האט זיך ממש מחיה גיווען עם התפלה שם.

אחרי כמה שנים מנשואיו החל להתפלל בביהכ"נ בבאיאן, והרכה היה מתאר את עבודת התפלה המיוחדת לבית רוז'ין,

כשהלב והנשמה בוערים ודולקים מבפנים, ואעפ"כ שומרים את ה"אש" בפנים, וכך אמר פעם בעת השיעור באמ"ח והתלהב בענין זה זמן רב כששרוליו מורמים כדרכו "להיות באיאנער חסיד בשב"ק הוא עבודה מיוחדת במינה ומעבודות קשות שבמקדש", כי הלא ה"שבת" בוער, בוער עד מאוד, ובאיאנער חסיד הלא אסור לו להראותו בחוץ, אדם אחר יכול לבטא את ההתלהבות בניגון בצעקה וכדו', אבל באיאנער הלא צריך להתאפק...

ובן היה אומר לא' ממקורביו כמה וכמה פעמים, שבת זיין א באיאנער חסיד איז די שווערסטע זאך, ס'קומט צו גיין צו "נשמת" מ'וויל געבן א פאטש מ'וויל דאווינען אביסל הויך, שרייען, אבל אין באיאן שרייט מען נישט, ע"כ להיות חסיד באיאן בשבת הוא מבצע הכי גדול...

ופעם בשיעור של באר מים חיים החל לדבר על "שבת קודש" והתחיל לבעור ולדבר בהתלהבות עצומה, בהרימו שרוליו כדרכו. וכך האריך בדבריו כחצי שעה, אז גם אמר בא"ד: צו זיין א באיאנער חסיד שבת איז זייער א שווערע זאך, ס'קאכט ס'קאכט, דער שבת קאכט. והנה יש לך אדם כשבוער לו האש של שב"ק הוא מתפרץ ומתבטא ע"י צעקתו בתפלה ויש בניגונים ויש שרוקד בתפלה מגודל ההתלהבות, אבל א באיאנער מאר דאך נישט, ס'קאכט ס'קאכט אבער מטאר דאך נישט, ולכן להיות באיאנער חסיד בשב"ק הוא עבודה מיוחדת.

[בידוע כמה הקפידו חסידיו רוז'ין ורבוה"ק, לברוח מתנועה של חיצוניות, פן ושמא אינה במלא האמת, ושלא לבלוט בתפלה וכו' (עין בקודש חויתך ח"ג מכתבים מאדמו"ר ז"ע מבאיאן) אכן ר' נטע בדברו בפני צעירי הצאן, חיפש להרגיש זאת "גם", למען ידעו כי אכן אף שמבחוץ לא רואים אש בוער בתפלה, אבל מבפנים צריך לבעור ה"שב"ק" וה"תפילות" של שבת, כי מה בצע לזה שמתפלל בשקט ואין בוער לו להתפרץ ולהתלהב, וכמ"ש הצדיקים ע"ז, שכשבוער ואעפ"כ מתאפקים ה"ז גדול, אבל כשלא בוער אין זה כלום, והיות שהצעירים מתחנכים ממה שרואים, ע"כ עליהם לידע ולזכור, כי "באיאן" זה לא שלא צועקים ובווערים בתפלה, אלא שבווער ודולק

מבפנים ואעפ"כ מתאפקים.

ואכן מתפללי הקלוז בבתי הורנשטיין מציינים בהתפעלות צורת התפלה העילאית שהיתה שם. שאף שלא שמעו קולות וברקים, עב"ז, הרגישו "פייער" של תפלה ושל "שב"ק", כשכל א' עומד על מקומו ומתפלל בהתלהבות פנימית ובדבקות והאווירה היתה "מורא'דיג ערנסט" מתיקות של יראה ואהבת ה' יחד.

וכל האורחים שנקלעו ונודמנו לביהכ"נ הלזה, התפעלו ויצאו מכליהם מן אוירת הקדושה והערנסקייט והדבקות שהורגש בתפלה.

[וסיפר א' שישב פעם ליד הרה"ח ר' יוסף הלפרין שהגיע מלונדון, ובליל שב"ק התפלל בקלוז בבתי הורנשטיין, וכל התפלה ניגב את "רמעות" עיניו מגודל התרגשותו מה"חסידישע דאווינען" שהיה בקלוז, היה זה אחרי שנות המלחמה, כשלא האמין שעדיין נשארו אמת'ע פארצייטישע ריז'נער חסידים, וכאן ראה ביהכ"נ שמתפללים בנוסח רוז'ין בדבקות והתעוררות עצומה...].

[מן הראוי עוד לציין, כי בעצם הדברים הנ"ל אמורים בעיקר "לדור" הקודם, שהיה יותר "דור" של פנימיות, אבל כהיום בזמנינו, כבר הנהיג והורה כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאיאן, כי גם חסידיו באיאן עליהם להתפלל "בקול" ובהתלהבות. כי מחולשת הדורות מאוד קשה להתלהב בפנים ולישאר מבחוץ באיפוק והצנע, ע"כ העבודה כיום היא לחיפך, להתלהב ולהתעורר מבחוץ וזה ישפיע על פנימיות הלב שיהא בהתעוררות ובהתלהבות בראוין].

עב"פ, כמה שהתלהב והתפרץ לפעמים ובער בתפלה, במיוחד ביום שב"ק, ולפעמים אף רקד באמצע, בפרט בצעירותו, ויעידו ע"ז כל מתפללי הקלוז בבתי הורנשטיין, כל זה היה כבר אחרי העבודה הגדולה של "באיאנער חסיד", שהחביא והצניע התלהבות בפנים שהרי "אסור" לפרוץ חוצה... אמנם כמה שיכל היה מתפלל בשקט וברוגע כשכל האש נשמר בפנים...

אש קודש

ומספר הרה"ח ר' יחיאל געטער שליט"א, שעמד לידו בעת התפלה כשהוא עומד על

מקומו ומתפלל בשקט והתאפקות בלי תנועות וללא נוע וזיע, ולפתע נפל ממנו מליתו וראו את אחוריו כשכולו אדום מרוב התלהבותו ואש קודש שבער בו בתפלה החרשית והשקטה.

אמידת האדרת והאמונה

מספר הרה"ג ר' נפתלי פריזנר שליט"א, כמה נפלא היה לראותו בעת שהקהל מתחילים התפלה בשעה 8 או 8:05 והוא כבר נמצא עמוק עמוק בתוך התפלה, החזן מתחיל ברכות והוא אוחז כבר ב"האדרת והאמונה", עומד בפניו ומתרפק בערגה ואומר "האדרת והאמונה לחי עולמים", ואתה מרגיש איך שר' נטע שקוע כולו בד' מלים אלו כאילו הם עולם מלא בפני"ע, אח"כ בגמרו לומר האדרת והאמונה מתחיל מערכה חדשה "הבינה והברכה לחי עולמים" ושוב א נייע מציאה וכאילו לא מתכוין לומר עוד כלום, אח"כ עובר ל"הגאווה והגדולה לחי עולמים" וכן כל קטע וקטע אתה רואה התרגשות והתפעלות מחודשת וניכר כי הוא טובל בים של תענוגים של אמירת שירות ושבתות לפני ה', אשרי אנש ראה זאת.

[בסידורים מובא על האדרת והאמונה "שיר זה יש לאומרו בניגון בנעימה בכריעה ויכוין מאוד בכל לבבו, כי הוא שיר המלאכים" - כך נאמר בספר המרכבה, ומכל תבה יוצא שם של קדושה, עכ"ל - אכן מי ששמע את ר' נטע אומר האדרת והאמונה, ראה דוגמת ח'יה ומוחשית האיד מקיימים זאת, בחיות במתיקות והתלהבות].

כל החדר מלא אש ההתלהבות

כן מספרים הזקנים, כי בשנים קודמות, רבות פעמים היה מתייחד בעת אמירת פסוקי דזמרה בחדר השטיבל שעל יד הקלויז שם התעמף במליתו והשתפך באמירת זמירות דוד המלך בנעימות ומתיקות והתלהבות עצומה, וכל שהכנים ראשו לרגע לחדר השטיבל הרגיש כאילו כל החדר חם ולוהט מן האש הבערת ודולקת במלא עזה, באמירת ר' נטע עתה פסוקי דזמרה, ושוכח מעולם ומלואו וכולו שקוע ודבוק באמירת ההללוי-ה.

קדיאת התורה

ב"קריאת התורה" עמד כמו סאלדאט,

להאזין ולהקשיב כל מלה, ובוהירות מיוחדת על עצמו ועל אחרים שלא להוציא הגה בעת הקריאה, ואף כשאחרים הקילו לדבר בד"ת בין גברא לגברא, ולפעמים אף דיברו לידו והיו דברים שהיה לו מה להתערב ולומר וראו שמתאפק בכל הכוחות לא להוציא הגה, חוץ אם היה שאלה הנוגעת עכשיו למעשה ולא היה ניח"ל מאלו שמקילים לדבר ד"ת בין גברא לגברא ואף כשדיבר דברי התעוררות בקלויז בענין זה האריך בסברת הפוסקים למה צריך להחמיר.

ורק לאחר הקריאה קודם שהתחילו ברכות ההפטר היה לפעמים חוטף איזה ווארט או הלכה, וראו כמה קשה לו לא לדבר בד"ת בעת ההפסקות בין גברא לגברא ואעפ"כ עמד איתן כצור חלמיש...

לפעמים כשהיה צורך לענות למישהו וכדו' הראה בתנועות ידיו ברמזים וכדו' אבל נזהר מאוד שלא להוציא מלה מפיו, ובפרט עקב חששו שהרואים כשיראו שמדברים בד"ת יקילו עוד, לכן גם מה שמותר התרחק מדבר...

סדרו היה (עכ"פ בתקופה א') כי בין גברא לגברא ישב עם שו"ע הרב הלכות תלמוד תורה, ואף אז לא הוציא התיבות בפיו אלא עיין והרהר, ופיזם לעצמו בשקט את הניגון של ההקפות.

אנא עבדא דקוב"ה

פעם באמצע אמירת בריך שמייה בדביקות, התחיל להתלהב באמירת "אנא עבדא דקודשא ברוך הוא" ולפתע מסתובב אל הגאון ר' מרדכי ברים שליט"א ובתבערת איש קודש מתבטא ואומר "אפילו עם הארץ אינו משקר בשבת" - כלומר כי יש להתבונן ולהתעורר שכולנו אומרים ומעידים כן על עצמינו ואין אנו משקרים ח"ו בהכרזה זו שאנו עבדי השי"ת...

תפלת מוסף

א' ממקורביו מספר, כי כמה וכמה פעמים שמע ממנו אומר, אחרי אמירת יקום פורקן לפני הקדיש שלפני מוסף "איצטער מעג מען נאר זאגן על המים אומר שהכל נהיה בדברו", כלומר שעכשיו אין הזמן נכון ללמוד ולדבר בלימוד רק הלכה פסוקה, כי כך ההלכה לא להתפלל רק מתוך הלכה פסוקה,

חוץ משאלה הנוגעת למעשה עכשיו.

לפני תפלת מוסף, שוב הכנה דרכה לקריאת התפלה, הרי שוב עומדים לעמוד לפני המלך, ומספרים השכנים שישבו בקרבנו בתפלה, כי לא פעם אחת היה שראו שדעתו אינה צלולה לגשת לתפלה, או מחמת ויכוחים בהלכה או בהשקפה שניהלו אחרים בקרבנו בין גברא לגברא או אחרי הקריאה, כשמפעם לפעם מנסים לגרור גם אותו והוא שומר לא להשתתף ולהגיב בפה על הדברים, או לפעמים עקב מקרה מסויים שאיכפת לו דבר מה, וכדו', אזי ראו אותו איך מכין עצמו לתפלה כשמשעין ראשו ופניו ע"ג יד ימין השעונה על הקיר של העמוד שלידה עמד שמו"ע, ופניו מכוסים עם המלית, וכן עמד שעון דקה אחת להתבונן ליישב ולכוין דעתו, וניכר היה שאז מעביר ומסיר מעצמו כל המחשבות המורדות ממה ששמע מן הויכוחים והנושאים שנידונו וכשהרגיש שמרכיב לגמרי התחיל בתפלת שמו"ע.

גם בהתחילו שמו"ע ראו הרבה פעמים כשהוא מתחיל כבר לכרוע, ועוצר ועומד ומתישב בדעתו עוד, כנראה שלא הרגיש עדיין שמוכן לגמרי להתפלל, ושוב כורע ולפעמים עוצר פעם נוספת ומתבונן עוד, עד שבפעם אחרונה כורע לגמרי ומשתקע לגמרי "בתפלה"...

בתפלת מוסף הוא שוב עומד לעצמו ומתפלל באריכות ובמתינות כששום דבר לא בוער ולא מזוז אותו, גם כשכל הקהל כבר גמרו להתפלל והוא עדיין אוחז בשל, וגומר בישוב הדעת כשהקהל כבר אוחזים באמצע "הקידוש".

קידוש צפרא דשבתא

אחרי תפלת מוסף, בשנים שהיה ער כל הלילה, היה הולך לביתו עושה קידוש וטועם קצת, ונשכב לנוח כשעה ויותר, ואח"כ עורך את סעודת השבת של שחרית.

לפעמים היה עושה קידוש בקלויז ג"כ (כשהיה שמחה וכדו') אכן כדרכו שום דבר לא בוער, וסיפר ר' מיכל שזוכר איך שפ"א כשניגש לעשות קידוש, מקודם ברך הכוס בישוב הדעת, כשראה שאין גדולה מספיק ושמא אין בה שיעור, הביאו לו כוס אחר, ועכ"ז עדיין אינו מקדש ובודק את פיה במתינות אם אין בה בליטות ושקיעות

וחציצה, פירורים וכדו', משמנא שהכל כשורה בודק את המזונות שהכנתי עבורו אם יש בהם כשיעור שיוכל לצאת י"ח קידוש במקום סעודה, כעבור זמן ניכר, אחר ראותו שהכל בסדר, ניאות סוף סוף לעשות קידוש. כך הוא דרכו בכל צעד ושעל, לא ממחרים ולא מאבדים ישוב הדעת בשום מצב ובודקים במתינות אם הכל כשורה ואז עושים...

שבת אחה"צ

אחרי סעודת שב"ק נח קצת וחזר אח"כ לתלמודו בבית המדרש, ולקראת תפלת מנחה שוב הכנה דרכה לפני התפלה כשמתחיל מספיק מוקדם להתפלל שיוכל להספיק לומר הכל במתון ובכוונה. אחרי מנחה עלה לביתו לנטילת ידיים לסעודת שלישית, וחזר לקלוז בבתי

הורנשטיין לישב יחד עם החסידים, [ויצוין כי לפני הכנסו לקלוז נמל שוב ידיו נטילת ידיים...] וכמובן יושבי שולחנו חיכו וציפו לבואו לשמוע ולהקשיב להגונים ופנינים הנומפים מפיו לרוב, מפעם לפעם מדברים על ה"צוויי שעפסאלאך" שלא הקריבו היום... וכך מכל דיבור ניתן ללמוד ולהתעורר בעבודת ה'...

ערבית מוצש"ק

במוצש"ק תפלת ערבית שוב עבודת התפלה באריכות במתינות בהתחדשות ובחיות, ומספר בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א כי בשנת אבלותו על אמו אירגן עבורו מנין לתפלת ערבית שיוכל להתפלל לפני התיבה כש"ץ וקיבץ את אלו הנהגים להאריך בתפלה, [בהוסיפו כי אף שלעולם לא נכון כ"כ לחפש להרבות במנינים עבור האבלים,

כי לפעמים זה רק מפריע לאיכות התפלה וברוב עם הדרת מלך. ומי יודע אם זה תועלת לנשמה לעשות מנין נוסף, אולם במקרה זה סבר כיון שמדובר באנשים המאריכים בתפלה הרי זה טובה ותועלת עבורם שיוכלו להתפלל באריכות וא"כ זה באמת עלוי נשמה לעשות מנין מיוחד].

במוצאי שב"ק אחר תפלת ערבית לא פנה ע"פ רוב לביתו מיד להבדיל, כי אם נשאר ללמוד כחצי שעה או שעה ואח"כ הולך לביתו להבדיל.

במוצאי שב"ק בלילה מאוחר, היה לו קביעות זמן רב עם ריעו וידידו הגה"ק מוהר"מ מרחמיסטריווקא זצוק"ל בקלוז בבתי הורנשטיין ולמדו יחד ספר מנחת חינוך כמה שעות, כשאליהם מצטרף תקופה א' הגה"ח ר' יוסף ברנשטיין ז"ל שהיה ת"ח ולמדן גדול.

נטיעה של חינוך

עכשיו מפסיקים מלאכול

בימים ההם כשהעניות מנת חלקם, וכל חתיכת מנת עוף מהווה שמחה והישג גדול עבור הילדים, כמובן כשנזדמן שאלה של איסור, הצער ותחושת האכזבה גדולה.

אכן לא בביתו של ר' נטע, כאשר מספרים בנותיו, בליל שבת אחד באמצע אכילת המרק והעוף מצא בהעוף עצם שהוא ספק שמא שבור היה והתבונן בזה ונדמה לו כאילו גדל ונתחברו שוב ב' חלקי העצם, אבל הסתפק אם נתגדל חזרה בחייה של הבהמה או לא, אף שפשטות נראה שמותר עכ"ז הוא לא רצה לפשוט הספק בעצמו.

אמנם באיזה מתיקות הודיע לנו הדבר, "קינדערלאך! יעצט איז אפגעשטעלט", מפסיקים עכשיו לאכול, כאילו אנו עכשיו באמצע "מבצע", עכשיו מפסיקים מלאכול, ובירך ברהמ"ז והלך לשאול את הגאון ר' ישכר דוב גולדשטיין ופסק שהוא כשר, ועד"ז היה בכל שאלה וספק שנתעורר, היה עוצר ומעורר בחיות ובשמחה.

באופן זה אכן נחרתו הדברים בלב הילדים כי יש לנו "תורה" ואם יש שאלה אזי מפסיקים מלאכול, וכ"כ היה חי ומתלהב בזה עד שנראה היה כי אולי מחפש לעורר שאלות על האוכל, פשוט לחנך את הילדים כי יש מושג של שאלות וצריך לברר, ויש תורה בישראל...

עזות דקדושה

ברצותו להכניס בלב הבנים עזות דקדושה, ושלא יתביישו מן המלעיגים בעבודת השי"ת, היה אומר מפעם לפעם במתיקות

ובבדיחות הדעת "איך האב זיך געקויפט א פייפאלע און איך פייף אויף די גאנצע וועלט" [קניתי לעצמי צפצפה ואני מצפצף על כל העולם].

למה צוחק מזה שמאריך בשמו"ע

היה א' ממכריו שרח"ל ירד מהדרך, ולא נהג כלל לדבר מזה בבית, אכן דבר א' היה כן מספר, כי הכיר אדם אחד שראה פעם אברך אחד מאריך בתפילת שמונה עשרה וצחק ממנו בביטול וזלזול, באמרו "ס'איז שטיקעס" [ובשעת מעשה היה נראה כאילו אכן זה כל ה"בעיה" שלו, שאינו סובל שההוא אינו "אמיתי" לגמרי] אמנם לאחר תקופה קצרה סר הלה מהדרך ופרק עול תומ"צ ל"ע, ואזי נודע [פארוואס האט ער יענעם נישט גיקענט פארגינען] למה לא יכול היה לסבול האריכות של הלה בתפילה, ללמדך, שכשאחד סולד ואינו סובל את "אריכות" התפילה של הזולת מחמת שאינו "אמת", אל תחשדנו בעודף אמת ורגישות יתר לתנועה של שקר, אלא אולי ח"ו כי אין לו רגש דקדושה לתפלה ועבודה.

[כי ידוע שדרכם של כל הצדיקים היה לא כן, והעריכו והחשיבו כל תנועה של עבודה של הזולת גם אם אינו אמת לאמתו, ורק מעצמם תבעו שיהיה באמת ובתמים, כי עצם העיסוק בעבודה ויראת ה' טובה היא, ויש לקוות שבמשך הזמן יהיה גם אמת.

ובענין זה מספר הג"ר חיים יצחק פקשר שליט"א ששמע פעם הני תרי ריעי חביבי ה"ה ר' נטע וידידו דודו הגה"צ ר' וועלויל צ'צ'יק שחים ביחד, [וידוע לתהלה גודל החיבה האהבה הידידות ויופי שיחתם וכל אימת שנפגשו יחד ידעו כל הנוכחים שכדאי להמתין

הרי יהיו כאלו שלא ילמדו ושלא יסכמו היטב, אבל מצד שני הרי זה פוגם קצת בהחינוך לאהבת תורה, בהחינוך לקיום מצוות תלמוד תורה, שהרי עלינו לחנך לרצות ללמוד משום קיום מצוות ה' ולא הוה את התורה ולחפון לדעת להבין ולזכור כל פרט, וברגע שיש ע"ז מבחן ומחייבים אותו לדעת, ה"ז קצת סותר למה שאנו רוצים, ע"כ מחפשים תמיד הדרך הנכון והשביל הזהב איך להבהיר ולהורות לתלמידים כי המבחן אינו אלא מחמת הכרח שלא יהיה להיצר הרע מקום להתנגד ולמנוע את התלמידים מן הלימוד. כמו כן משמש המבחן ככלי עזר נפלא לזה שמנצל אותו כנדרש, שעי"ז יתבררו ויתלבנו ויתחדדו אצלו דברי התורה, אבל באמת צריך ללמוד גם בלי מבחן ולרצות כל א' מעצמו לידע ולזכור.

גם כאן נתגלה חכמתו ופקחותו יחד עם יראתו הטהורה ואהבת התורה של ר' נטע, כמו שמספר הגאון רבי שמואל ברנסדורפר שליט"א שבהיכנסו אליו פעם למבחן בשמשו כר"מ ביישיבת תולדות אהרן, פונה אליו ר' נטע בהיכנסו בחביבות, ושואל אותו, שמואל, מה לדעתך צריך הבחור להתפלל לפני שהוא נכנס להיבחן אצל הבוחן.

מטבעים של בחורים, היו עונים על שאלה מעין זו, כי צריך להתפלל שיצליחו במבחן ושלא ישאל הבוחן ממה שלא למד, וכדו' ושהבוחן לא יצליח "לסבכו" ו"לתפוס" אותו במה שאינו יודע...

אמנם ר' נטע ממשיך ואומר לו בחביבותו, כי האמת הוא "שעל הבחור להתפלל שהבוחן ישאל אותו דוקא דברים שהוא לא יודע", ונימוקו עמו, כי הרי מה שהוא יודע הרי בין כך יודע, ומה ירויח שישאלו אותו, (בס"ה קצת כבוד... וכי זה ג"כ נחשב לריח...) אכן אם ישאל אותו מה שאינו יודע, הרי תדע מה שאינך יודע ותדע שצריך לברר וללבוש דבר זה ע"מ לדעת אותו, וכמה גדול הריחות...

לא לפטפט יותר מדי

כל הערה ותוכחה מדוקדקת היתה ומחושבת שלא יהיה בה חסרון ופגיעה, ושלא יצא שכרו מהפסדו. בא' מהסעודות בשמחה משפחתית הבחין בא' מי"ח שמדבר ומפטפט יותר מדי, והנ"ל היה בערך בגיל עשר, קרא לו וא"ל, ווען דו וועסט זיין א גרויסער וועסטו וויסן אז מ'טאר נישט קיין סאך רעדן [כשתגדל, אז תדע שאסור לדבר הרבה].

הריח שיש כשנקרע העירוב...

פעם כשנקרע העירוב ודנו בשב"ק אודות כך אם לסמוך על העירוב השני וכו', התבטא ואמר, אצלי זה קצת "שמחה" בדיעבד כשנקרע לפעמים העירוב, [כי הלא אי' בחז"ל שלא לערב עיר שלם שלא תשתכח תורת עירוב] והנה בדרך כלל כיון שיש עירוב בעיר ומטלטלים כרגיל, אזי הילדים והצעירים לא חודר אצלם ענין איסור הוצאה וטלטול ברה"ר, כיון שרגילים לטלטל ואין שמים על לב שזה פשוט מחמת ה"עירוב", אבל כשנקרע פעם העירוב וכולם דנים ע"ז ונמנעים מלטלטל, אזי הילדים והצעירים לומדים ויודעים ענין הוצאה בשבת וענין העירוב, וזה תועלת גדולה.

להנך על שמירת עינים

כל ילד וילדה בבית ידעו מצעירותם, שאם רוצים לנסוע פעם לכותל מערבי, אזי חייבים לקום לפנות בוקר ולנסוע עם האוטובוס הראשון (או בשעה 5:30) כי אז עדיין אין תערוכת ופריצות ושייך לנסוע כדן וכהלכה... אחרת עדיף שלא ליסוע, שלא יצא שכרו

לראות ולשמוע נעימות שיחתם ודברי החכמה ויראה הנוספים וקולחים מפיהם] ובין הדברים שח' ר' וועליל וסיפר, ברצותו להדגים איך כל גדול מדבר ומסתכל מנקודת מבטו ושניהם לדבר אחד מתכוונים, וכך סיפר, כי באו אל הגה"צ ר' ישראל סלנט בעל תנועת המוסר וסיפרו לו על פלוני כי הוא "צבוע" שעושה עצמו כצדיק ועובד ה' ואינו כן באמת, הגיב ר' ישראל ע"ז וענה כי גם זה טוב וחשוב שבחר לעצמו צבע זה, [היינו שיש להחשיבו על שמבין שהעבודת ה' היא העיקר ומנסה לצבוע לעצמו צבע זה...] וכשבאו וסיפרו כזאת להגאון ר' שמואל סלנט זצוק"ל, שהיה "רב" ו"פוסק", ענה בלשון של רב הדין דיני ממונות, בהגיבו בזה"ל: על צבע גם משלמים "כסף", דהיינו שגם ה"צבוע" שוה כסף ויש להחשיבו... ושניהם לדבר א' נתכוונו].

צניעות הבנות

ענין צניעות הבנות היה מהדברים שראו שהולך לו בנפשו, כל מאווייתו ותקוותו שילכו יותר ויותר בצניעות ומספר היה מן ה"באבע פייגאלע" שלגודל צניעותה לא ידעו אם היא הולכת גרביים או לא, כי כיסתה עצמה בשמלה ארוכה עד הרצפה עד שלא ראו כלל את הרגלים.

וידעו כל הבנות כי השאיפה הגדולה ביותר שיש לו מן הבנות הוא אך ורק שילכו בצניעות בשלימות, ובשאר דברים לא עשה כ"כ עסק.

פעם הבחין באחת מן הבנות בקטנותה שהגרביים שקנו לה לא עבות כ"כ, לא הגיב ע"ז בפירוש, אך שמעו אותו מפזם בנעימות ובבדיחות הדעת מהולה בתקיפות ונחישות "איך הייס בעראלע איך האב א שעראלע" (שמי הוא דוב, בעראלע, ויש לי מספרים, שעראלע) ואח"כ ניגש אל הגרביים ולקח מספרים וחתך אותם לגזרים.

גם פעם כשהביאו שמלות עבור הבנות לרגל שמחה משפחתית, והבין שזה קצר מדי לפי כללי הצניעות המושלמת, אכן לא רצה בימי השמחה לגרום צער כשזה לא ממש לא צנוע, ע"כ שתק אז, אבל אחרי ימי השמחה פנה לאחת הבנות ואמר לה, במטותא מניך, קחי את כל השמלות יחד ותפני עמהם אל התופרת ובקשי שתאריך את כל השמלות בעוד כמה ס"מ ואני ישלם את כל ההוצאות... והכל היה בחשבון עמוק האריך ומתי יתקבלו ויתיישבו הדברים היטב ויכנסו ללב...

לקנות שמלה חדשה בתשעת הימים לתוספת צניעות

עד כדי כך נגע הדבר בנפשו להוסיף ולהדר בצניעות, שאמר לבנותיו בתשעת הימים של חודש אב, שמי מן הבנות שרוצה לקנות שמלה חדשה אבל ארוכה יותר ממה שהולכת עכשיו, והיא לא תקצר זאת אח"כ, אזי הוא מתיר לחדש השמלה אפילו בתשעת הימים, כיון שזה תוספת צניעות אפשר להתיר [יש מספרים כי הגה"ק ר' הלל מקאלאמי ששאלוהו למה מחמיר בכל דבר ואינו מתיר כלום, אמר כי יכול להתיר רק כמה דברים וא' מהם הוא להלביש בגד חדש ליתר צניעות אפילו בתשעת הימים].

מה צריך התלמיד להתפלל לפני המבחן...

כידוע, אחד הדברים שמתמודדים עמה המכחכים מאוד, הוא ענין המבחנים לתלמידים, אשר מצד אחד נחוץ ודחוף הדבר, כי אחרת

מצוה לא ויתר ולא הסיח דעתו מכל מה שנוגע לחינוכם והיה לו עול ואחריות תמיד לעשות כל המוטל עליו ללא שום עצלות והעלמת עין, ואחרי שעושה מה שצריך לא הצטער ולא הרגיש שום עגמו"נ אם לא עלה בידו מה שרצה, כי עליו לעשות מה שצריך ותו לא.

מספרים תלמידי הת"ת חיי עולם, כי זכור להם לאות ולפלא האין תמידים כסדרם היה ר' נטע מגיע לת"ת הן לדבר עם המלמדים לברר ולשאול אודות הבנים ולא יצא יד"ח בעצם שליחתם לחידור, וגם שבכל ר"ח היה (שולח או) מביא בעצמו כסף שכר לימוד למלמדים כמו שנהגו מימים קדמונים, עד שנראה לילדים כאילו הוא "העשיר" שמבין הורי התלמידים שהוא כמעט היחיד שמביא "שכר לימוד" כל ראש חודש. [וכך מספר הרה"ח ר' שמואל הירשמן כי היה נראה כי יותר ממה שהגיע בשביל לתת שכר לימוד הגיע כדי לדבר ולשמוע מן המלמדים אודות הבנים...]

בהפסידו... והוא נהג ע"פ רוב ליסוע עם הילדים בראש חודש עם האוטו הראשון (ולפעמים הספיק להתפלל שם תפלת וותיקין).

מתיקות לכל דבר רוחני

גם בענינים שבהם החמיר עד מאוד, כהלכות שבת, פסח, נט"י, אכן נזהר היה מאוד שאף פעם לא יורגש בבית שום מתח ועצבנות כל שהו בענינים אלו, אדרבה ואדרבה, הנחיל והשריש לבני הבית כולם מתיקות חביבות ונעימות מיוחדת בכל חומרא והידור ויגיעה של שבת ופסח וכדומ' וכל עניני אידישקייט, רבות מחשבות בלבו השקיע איך ובמה להמתיק ולהנעים זאת להם, לא הסתפק במה שהרגיש בעצמו מתיקות ועונג נפלא בכל ענינים, אלא עוד זאת השכיל וחישב האין להנחילם ולהכניסם בלב הב"ב, כי ראה בזה עיקר ויסוד קדוש לחינוך הדורות.

מצות החינוך ללא היסח הדעת

מצות חינוך הילדים היה אצלו בדחילו ורחימו עד מאוד, וכמו כל

נטיעה של זהירות

מ'אל זיך אויפהייבן און ארויף גיין אויפ'ן צווייטן אוטו, (אלא יקומו ויתרוממו ממקומם ויעלו אל האוטו השני), כך קלטו הקהל את המסר הנחוץ שרצה להעביר, כי יהודי אין לו ירידה אלא עליה אינו יורד אלא עולה, וחכמים הזהירו בדברים.

אצל חסידים לא היו נוהגים "טראסקען"

מספר אחד מלומדי הכולל בסקוירא שם היה ר' נטע ראש הכולל, לפני שהתחילו ללמוד סימן ש"ח כשפגש האברך את ר' נטע התבטא האברך בחביבות בהכנה וכסופין להתחלת הלימוד החדש, "בעזה" גייט מען טראסקען אין לערנען סימן ש"ח", - תיכף הגיב ר' נטע ואמר, ביי חסידים האט מען נישט גיטראסקעט... נאר מ'דארף זאגן מ'גייט לערנען בהתמדה סימן ש"ח...

גיט אין הימל

פעם נפגשו שני אברכים שעסקו בכתבי סת"ם וכידוע שבימי הקיץ לפעמים קשה להם מאוד עקב החום הגורם לפעמים שהדיו לא מתייבש כהוגן, וכשנפגשו ושאלו א' את השני מה היה המצב היום, ענה ואמר לו כדרך מקצת מן העולם, היום היה 'גיט אין דרערד'... למזלם עבר שם בדיוק ר' נטע, וכלל לא עניין אותו מה שמדברים ענייני דעלמא, אבל בשומעו א' אומר היום היה גיט אין דרערד, תיכף הגיב כשהוא מסתכל כלפי מעלה ומרים ידיו אל על, ומתקן דבריהם ואומר "גיט אין הימל!!! גיט אין הימל!!!"

זהירות מופלגת בכבודן של צדיקים גם "בדיבור"

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ ז"ל, כי אמר פעם לר' נטע "מיר האבן געהאט אז זיין ביים אייניקל פון הייליגן ריזינער, נישט קיין פשוטע זאך", [אנו זכינו להסתופף בצ"ק של נכדו הרה"ק מרוזין, וזה לא דבר פשוט], כי זכו לנסוע אל הרה"ק מהוסיאטין שהיה נכדו דור ראשון של הרה"ק מריזין (וכבר כ 15 שנים מקודם לא

חכמים הזהירו בדברים

מצינו בחז"ל ובספה"ק ומנהגי הצדיקים, עד כמה גדול ענין טוהר הלשון שיהא נקי מכל רמז ושייכות כלשהו ללשון שאינה נקיה, וגם זהירות מופלגת בענין "ברית כרותה לשפתים", שלא לבטא בפה שום לשון שמשמעותה אפי' ברמז קל לשון קללה או דבר רע ברוחניות וגשמיות.

גם בענין זה ראו נפלאות אצל ר' נטע, כי כ"כ היה זהיר בדיבורו שלא יישמע רמז כלדהו של רע או חוסר אמונה או לשון קללה, ובפרט לשון שאינו נקי לגמרי לגמרי... אף כששמע מאן דהו מתבטא בלשון שאינו כ"כ אויסגיהאלטן ולא בזהירות השלימה, היה מעורר על כך ומתקן את דבריו.

לא לרדת כ"א לקום

לדוגמא. לא נתן לומר גיי אראפ פון בעט, גיי אראפ פון ביינקל (רד מהמטה, רד מהכסא), וכדו', כי לא אומרים על יהודי לשון ירידה, א איד גייט ארויף, נישט אראפ, כמ"ש והיית רק למעלה ולא תהיה למטה, אלא היה מתקן ואומר "הייב זיך אויף פון בעט, הייב זיך אויף פון בענקל" (תקום מהמטה, תקום מהכסא) וכבר התרגלו ב"ב לכך שלא מדברים בלשון זה.

אף אחר לא יורד מן האופי

מסופר כי פעם כשנסעו עם אוטובוס למירון, הקהל כבר היו על האוטובוס, ומחמת סיבה מסויימת הוצרכו להחליף אוטו, א' המארגנים עלה אל האוטו והכריז שכולם ירדו מן האוטו אל האוטו השני, (אלע זאלן אראפ גיין פון אוטו), לתדהמת כולם נעמד ר' נטע ממקומו ומכריז בקול, קיינער זאל נישט אראפ גיין, (שאף א' לא ירד) והתפלאו הקהל, וכי זהו דרכו של ר' נטע, להתנגד להכרזה של המארגנים, ולא הבינו מה כונתו, אולם אחרי רגע המשיך ואמר, נאר,

היו בעולם עוד נכדים מהרה"ק מרז"ן מדור הראשון)

ובמתיקות, אה - אזא סוגיא פון הלכות בורר, אזא גישמאקע סוגיא ועבר לדון בסוגיא דבורר...

רוב שנותיו ס"א או ל"ו

פעם, כשישב בסעודה בקלויז בבתי הורנשטיין, ואחד הדרשנים בסעודה כשהזכיר את המאחז"ל עברו רוב שנותיו ולא חטא מובטח לו שלא יחטא - הוסיף הלה בהבלעה ש"רוב שנותיו" הוא שלוש ושש שנים, שהוא רוב מן שבעים, כשמוע ר' נטע דברים אלו דפק על השולחן וצעק בנעימות מתק לשונו [כמובן בזהירות עצומה שהדרשן לא יהא נפגע או מצטער ע"י דבריו] ואמר, "איך בין מוחה, רוב שנותיו אין איין אין זעכציג" רוב שנותיו זה ששים וא', שזה רוב ממאה ועשרים.

הנוכחים התפלאו קצת על מחאתו... אכן לאחר הסעודה סיפר, כי כשאמר הדרשן כי רוב שנותיו זה ל"ו שנים, הבחין בכמה מן הזקנים שבגיל שבעים שישבו שם, שנשתנה פניהם, כשהבינו מן הדברים שעומדים כבר ליפטר מן העולם ואין מקומם כאן... ע"כ ראה לנכון ולמחות ולהודיע כי רוב שנותיו הם ס"א וימי שנותיהם הוא ק"כ שנה...

זהירות בריבורי התעוררות לפני רבים

סיפר הרה"ח עקיבא יוסף שלינגר [שהיה בידידות מופלגת עם ר' נטע ודיבר עמו הרבה דברים אישיים, והפליא ר' עקיבא יוסף גודל קדושתו ופרישותו העצומה במימדים מבהילים וביודעי ומכיר קאמינא שהוא היה קדוש ופרוש במלוא מובן המילה] כי ר' נטע בנשאו דבורי התעוררות בפני הקהל הק' בקלויז לפעמים בעניני צניעות או פעם בענין אי ההשתמשות בחשמל בשבת ושאר ענינים, חשש מאוד שמה בתוך דבריו יאמר איזה לשון חריף מדי או דבר שיש אנשים שייפגעו, ע"כ ביקש מר' עקיבא יוסף שישמע איך שחוזר בפניו על דבריו שרוצה לומר בדרשתו, ועליו לאשר שאין בדברים משום חריפות יתירה או פגיעה ובוש למאן דהו.

גם התייעץ אתו הרבה אודות גודל הזהירות בחינוך הבית, אם כן למחות או לא למחות, כן להתערב או לא, האם יעיל או לא, לא היה אצלו דבר בלי התבוננות והתייעצות.

לשון נקיה

זהירותו בלשון נקיות היתה עד לאחת, גם כשציטט ואמר לשונות חז"ל, עכ"ז נזהר זהירות יתירה במה שאין צורך לצטט עכשיו לא להוציא מהפה מלה יתירה... כגון כשאמר לשון חז"ל על מה שאמר בלעם, אלקיהם של אלו שונא... לא המשיך, אלא אמר אלקיהם של אלו שונא, וואס דער אויבערשטער האט פיינט אסור לעשות...

כשישמש ר"מ בשיבת תולדות אהרן ואחד מהבחורים התארס בשעט"מ והכלה למדה בכתה אחת עם אחת מבנותיו, ביקשה הכלה מבתו שתברר אצל אביה אודות ה"חתן", לספר עליו מה מעשיו, אמנם הוא לא רצה בשום אופן לענות לה, באמרו אינני מדבר עמך על בחורים, ואף כשאמרה שהכלה ביקשה, חזר ואמר לה אמור לה שאינני מדבר עמך על בחורים...

הגם שמטבעו נטה מאוד בכחאי גוונא להפליג ולספר בשבח כדי להנהיג את הכלה, ובפרט שיכול להישמע ולהיראות כשמתחמק כאילו יש בו איזה חסרון לכן אינו רוצה לדבר... אולם דעתו היתה

ויאמר לו ר' נטע, מיכל, אזוי טאר מען נישט זאגן, מ'דארף זאגן אזוי, מיר האבן געהאט די זכיה צו זיין ביים הוסיאטינער, ער איז גיווען א אייניקל פון רוז'נער... [כאומר שאין להתבטא בלשון המובן כאילו גדולתו וקדושתו רק מחמת היותו נכד הרה"ק, אלא עיקר גדולתו הוא קדושתו העצומה ועבודתו הנשגבה].

אם ה' נתן זה הרי צריכים אותה

פעם היה שלג גדול, וכידוע המון העם אוהבים את השלג כשמגיע ואח"כ כשנימס השלג והבוץ גדול והקושי ללכת, מתרעמים על הקושי ויש הרבה שמחליקין בשלג, וכו', ואז עמדו כמה בחורים מחוץ לקלויז בבתי הורנשטיין ודיברו על השלג, וא' נענה ואמר וואס האט מען דאס געדארפט האבן, (מה היו צריכים את זה...) למזלם עבר אז בדיוק ר' נטע הגיב ונענה לעומתם ואמר, **מ'טאר נישט זאגן אזוי, אז דער רבש"ע האט דאס גיגעבן האט מען דאס געדארפט** (אסור לומר כן, כי אם השי"ת נתן והביא לנו שלג הרי ודאי שהיו צריכים זאת).

אני יהיה עוד טוב ויהיה לכם נחת ממני

יש לציין כי מנעוריו כבר ניחון במידת הזהירות בלשונו, בעת שהשתובב והשתולל, כידוע גודל שובבותו בילדותו הקטנה שהיה הרבה מעל לגדר הרגיל, עכ"ז כששאלתו אמו מה יהיה עמך, או כשראה אותה דואגת ומתאוננת על הנהגתו, היה רגיל להגיב ולדבר על לבה, אמא, עוד יהיה לך נחת רב ממנו, ולא התבטא בלשונות של יאוש או של הצטדקות וטענות וכדו' כרגיל בפי אלו השומעים גערת הורים...

[ואולי] זה אחת הסיבות שאכן זכה על אף שובבותו לעזוב הכל להתרומם ולהתעלות במרומו מדרגותיו הנעלות בעבודת ה', כמו שאמר הרה"ק הלב שמחה מגור זי"ע שלדעתו זה הסיבה שהרבה בחורים נופלים ולא מצליחים, הוא מחמת חוסר זהירותם בלשונם, כי חושבים לפעמים שזה "חכמה" יתירה לדבר על עצמם בלשונות של גנאי ויאוש, ורגילים לומר ממני לא יצמח כבר כלום, אני אהיה עם הארץ וכדו', ולשונות הללו יכולים לפעמים לגרום שכך יהיה וכמ"ש ברית כרותה לשפתים וכל דיבור יש לו "כח", - אכן ר' נטע דבר פלא היה בו מנעוריו שכל פעם שהוכיחוהו וגערו בו היה מגיב בלשונות של תקוה והרגיע את הוריו שיהיה להם עוד נחת ממנו... ויתכן שזה גם גורם להיות כן בפועל... ראה דרכיו ויחכם].

כמו כן בפנות אליו מאן דהו פעם במעין תרעומת, וכי מה יהיה ממך, ראה נא פלוני ופלוני מנהלים ומקימים מוסדות וכו'... כאמור, רק אתה ה"בטלן", ענה ואמר אני אהיה אי"ה מהעשרה "בטלנים" (שע"ז נאמר במשנה שכל עיר צריכה...)

א עלטערער יונגערמאן

ביום א' דסליחות תשמ"א כשחזרו כנהוג מצינו הק' של אדמו"ר הקוה"ט מבאיאן ניו יארק זי"ע, בעלית ההר הבחין א' ממיודעיו שהולך בחלישות כח, שלא כמנהגו לילך בחוזק ובכח גדול, כמו א סאלדאט, ועדיין לא נודע ממחלתו כלל. ניגש הלה ושאלו וכי אינכם מרגישים טוב, ענה ואמר אז מ'ווערט א עלטערער איד, ותיכף תיקן את לשונו ואמר "א עלטערער יונגערמאן", מתחילים להחביא ולשמור את הכוחות על העתיד, כשהוסיף הלה ושאל ואמר, זה לא תירון עבורכם, וחושבני שאני שואל כענין... תיכף הגיב בהתלהבות

מפעם לפעם או לשלב מלים של עברית בדבריהם, וכידוע שדעתם של חכמים וגדולי ישראל לא היתה נוחה מזה והוכיחו והזהירו ע"ז, וכמו שהעיר והתבטא רבו הק' כ"ק אדמו"ר מבאיהן צוק"ל כמה פעמים בגנות הדיבור בשפה זו, (וכן בשפת האנגלית) [כשאין צורך מיוחד לכך].

אכן ר' נטע גם בהעירו וגם כשמפגין את מורת רוחו, עושה זאת הרבה פעמים במילתא דבדיחותא או בדברי צחות, באופן שיתקבלו על הלב ויפעלו פעולתם על לב השומעים ויקבלו זאת בשמחה ובאהבה.

פעם התבטא ואמר, צוויי זאכן האב איך נישט ליב, [ב' דברים אין אני אוהב], איך האב נישט ליב אז מ'גייט קויפן תפוזים אין שוק, [אני לא אוהב שהולכים לקנות תפוזים בשוק], בני ביתו השומעים תמחו על דבריו, וכי ר' נטע עושה עסק ממה שהוא אוהב או לא אוהב, הלא הוא מעולם לא דיבר על אוכל כלל האם טוב או לא...

אכן הוא ממשיך ומבאר דבריו למה אינו אוהב זאת, וכך אמר, אז מ'קען קויפן מאראנצ'ן, פארוואס דארף מען קויפן תפוזים, און אז מ'קען קויפן אין מארק פארוואס דארף מען קויפן אין שוק, [כלומר, אם יכולים לדבר בשפת האידיש ולומר שהולכים לקנות מאראנצ'ן, למה לשבש ולשלב בדיבורינו שפת העברית ולומר תפוזים, ואם יכולים לומר שהולכים לקנות ב"מארק", למה לומר בשפת העברית ב"שוק"].

אף העיר לפעמים כששמע אומרים זה לזה "להתראות", למה לא לומר מ'וועט זיך ווידער זעהן...

אף שכמובן לא הקפיד על כגון זאת על אחרים ולא ראה בזה פגם וחסרון לאלו המדברים כך, [רק לעצמו כנראה הקפיד כך שיהא על צד השלימות גם בכגון זאת], עכ"ז סבר שיש צורך להעיר על כך, ולפעמים באופן של בדיחותא ודרך הלצה, כדי לעורר שימת הלב ולידע עכ"פ איך צריך להיראות שפה יהודית אמיתית, כי גם מה שלא מקיימים בשלימות יש לידע לפחות באיזה אופן צ"ל השלימות, ולידע כי הדיבור בשפת עברית ללא צורך הוא באמת חסרון ויש להימנע מכך...).

שאין זה מגדרי הצניעות השלימה לדבר עם בתו אודות בחורים מתלמידי ישיבתו...

הרר"א לא אמר על יהודי "רשע"

פעם היה נוכח ב"הצגה" שערכו חסידי תולדות אהרן כנהוג שם, ונכח שם עקב תפקידו כר"מ בישיבה, והציגו שם סיפור מהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ובאמצע הסיפור היה קטע אחד שבה הרר"א כאילו אומר לאחד "רשע" תן תודה והתוודה על חטאך...

ר' נטע שכבודן של ישראל וכבודן של צדיקים היה בעיניו חשוב ויקר עד למאוד, לא יכל להתאפק ופסק בנחרצות ואמר: הרבי ר' אלימלך ודאי לא כינה איש יהודי בתואר "רשע"...

הברדיטשובער לא אמר להשי"ת "לא"

כששמע פעם איך שרים הניגון של הרה"ק מברדיטשוב "רבש"ע איך וויל מיט דיר מאכן א בייט" וכו', והנוסח הישן ששרו פעם היה באמצע בזה"ל: מיינסטו אפשר גלייך אויף גלייך, זאג איך דיר... זאלסט נאך צו געבן בני חיי ומזוני וכו'...

ובנוסח החדש ששמע עכשיו אמרו, "ניין" זאג איך דיר, וכששמע זאת התבטא בפסקנות ואמר: הברדיטשובער לא אמר להקב"ה "לא", והנוסח וודאי צריך להיות כהנוסח הישן "זאג איך דיר".

זהירות בכבודן של צדיקים

לא הוה ניהא דעתיה ולא היה יכול לסבול איך שמכנים את הרה"ק מזוועהיל בשמו "רבי שלמקע", והעיר ע"ז שאין זה מדרכי הכבוד והיקר שעלינו לנהוג בצדיקי עליון לקראם בשם הפרטי...

זהירות הדיבור בשפת האידיש בלי לשלב מילים מעברית

כדרכו להעיר ולהוכיח על כל דבר במתיקות ונעימות, בד בבד עם הדקדוק על כל פרט שיהא בשלימות, ועל כל פנים לידע איך צריך להיות לכתחילה הכל על צד היותר טוב, העיר מפעם לפעם גם על השימוש והדיבור בשפה העברית ע"י אנשים משלנו הרגילים ושולטים בשפת האידיש, ונכנעים לאוירת הרחוב לדבר עברית

הודעה ובקשה

מקרב הלב הננו מודים ומברכים לכל אלו שנהגו בנו טובת עין ושלחו וסיפרו ספורים ועובדות מהאי צדיקא ופרישא, ואשר העירו הערות מחוכמות ותיקונים על הדברים שנדפסו כן מבקשים מכל א' שיש תח"י עובדות אמרות וספורים הערות הגהות ותיקונים, אפילו דברי ביקורת, שיואיל נא בטובו לשלוח או לכתוב העובדות או ההערות, וה' הטוב ישלם לו בכפלים על זיכוי הרבים.

לפרטים: טל' 05271-60594 פקס: 077-3182145

לקבלת הגליון במייל וכן למשלוח הערות וכדו' - rebnutah@gmail.com